

Fællesskaber og verdensmål på biblioteket

– en guide til biblioteksmedarbejdere

SAMMEN OM ♥ VERDENSMÅL

Håndbogen er lavet af Tænketanken Fremtidens Biblioteker som del af projektet SAMMEN OM VERDENSMÅL. Den er udarbejdet af:

Kristine Fjord Tolborg

Direktør i Chora 2030. Kristine arbejder sammen med blandt andet skoler og biblioteker om at fremme verdensmålene og står bag verdensmåls certificeringen af biblioteker. Hun har bidraget til SAMMEN OM VERDENSMÅL som underviser og konsulent på verdensmål.

Ea Helth Øgendahl

Partner i analysevirksomheden SocialRespons. SocialRespons leverer projektudvikling, evaluering og rådgivning indenfor det sociale og kulturelle område. Ea har bidraget til SAMMEN OM VERDENSMÅL som evaluator og konsulent på metodeudvikling.

Kira Gilling Hansen

Projektleder i Tænketanken Fremtidens Biblioteker. Kira er projektleder på SAMMEN OM VERDENSMÅL og sparringspartner for både biblioteksmedarbejdere og borgere, der deltager i projektet.

Der indgår desuden bidrag fra bæredygtighedspsykolog Simon Elsborg Nygaard og procesleder i co-design, verdensmål og bæredygtighed Helene Bruhn Schwartzman fra Aarhus Bibliotekerne.

Trykt i Danmark i 2022 af KLS PurePrint.
Cradle to Cradle-certificeret tryksag.

For- og bagside samt typologier er illustreret af Julie Castmar. Foto: Karen Bjerggaard.
Layout: zujorgensen.dk

Tænketanken Fremtidens Biblioteker repræsenterer omkring 40 folkebiblioteker, biblioteksorganisationer, forskningsbiblioteker og en række private virksomheder, der deltager aktivt i Tænketankens aktiviteter og støtter arbejdet økonomisk.

www.fremtidensbiblioteker.dk

Projektet og håndbogen er støttet af VELUX FONDEN.

VELUX FONDEN

Indholdsfortegnelse

	Forord	4
	Læsevejledning	6
Del 1	Sammen om verdensmål	7
	Nye muligheder for biblioteket	12
	Målgruppen	14
	Hvad får borger og bibliotek ud af at være sammen om verdensmål?	18
	Viborg case	23
Del 2	Designtænkning som metode	27
	Designtænkning med et bæredygtigt lag	28
	Introduktion til fem temaer	34
1.	Et nyt blik på bibliotekets rolle	36
	Biblioteket som ressource	38
	Biblioteket som brobygger	40
	Rudersdal case	43
2.	Verdensmål, kommunikation og rekruttering	46
	Hvordan kommunikerer vi verdensmål?	48
	Kommunikation til målgruppen	51
	Typer af forandringsagenter	54
	Rekruttering via ildsjæle og arrangementer	58
3.	Trivsel og motivation	60
	Behovsmetoden: skab motivation og trivsel	64
	Handlemuligheder og kognitiv dissonans	72
	Gladsaxe case	75
4.	Værtskab for borgernes idéer	78
	Anbefalinger og greb til facilitering	80
	Forskellige værtsroller	85
	Middelfart case	91
5.	Partnerskaber og netværk	94
	Lokale samarbejdspartnere	96
	Samarbejde med kommunale aktører	99
	Biblioteket som mødested for bæredygtige idéer	101

Forord

Biblioteker og bæredygtighed går rigtig godt hånd i hånd. Gennem historien har biblioteket baseret sig på deleøkonomi, da vi er sammen om bøger og andre materialer, som lånes ud igen og igen. Bibliotekerne har også et ansvar for at bidrage til FN's verdensmål og den grønne omstilling, og biblioteket er et oplagt sted at mødes, fordi det er et sted, alle har adgang til.

Det er måske nyt for nogle, at bibliotekerne engagerer sig i FN's verdensmål, men det ligger i naturlig forlængelse af bibliotekernes rolle med at skabe folkeoplysning og dannelse i bred forstand. Nu handler det om at danne borgerne til at kunne bidrage aktivt til et mere bæredygtigt samfund. På biblioteket vil det i første omgang ofte være viden, borgerne efterspørger. Men selvom viden om bæredygtighed er et vigtigt første skridt, får viden alene os ikke til at ændre vaner eller skabe forandring. Faktisk kan viden om komplekse udfordringer få os til at miste modet. Vi har brug for også at gøre noget, og den opgave kan bibliotekerne være med til at løse som en del af deres indsats med at fremme deltagelse og folkeoplysning.

Med projektet SAMMEN OM VERDENSMÅL har vi vist, at verdensmål og bæredygtighed ikke behøver være kompliceret og svært at gå til. Alle kan gøre noget, og man kan finde på aktiviteter for enhver smag, hvad enten det handler om at komme tæt på naturen, være kreativ eller gøre noget godt for andre.

Vi sætter folk sammen i nye fællesskaber, som de selv skal være med til at definere og fylde med indhold.

Gennem inspiration og fælles aktiviteter mødes biblioteker og borgere for at gøre en positiv forskel i lokalområdet. Og netop samskabelsen har vist sig at være vigtig, for hvis borgerne skal engagere sig i projektet, skal de føle, at det nytter noget, og at deres input bliver taget alvorligt. Det er en stor mundfuld at løse verdensomspændende kriser, og håbløsheden lurser hele tiden, for gør mit lokale bidrag overhovedet nogen forskel? I dette spændingsfelt arbejder vi med at skabe en ny fortælling om, at vi allesammen kan gøre noget.

Vi vil gerne sige en stor tak til VELUX FONDEN, der har støttet projektet, og til medarbejderne på de 30 deltagende biblioteker, der har grebet bolden, været klar på at afprøve nye metoder og tilgange. Der skal også lyde en stor tak til de engagerede borgere, der har igangsat en lang række spændende aktiviteter og bidraget med mange fine eksempler på, at alle kan være med – og at vi i fællesskab kan gøre en forskel.

Vi håber, du finder inspiration i håndbogen og vil bruge den sammen med dine kolleger til at udforske bibliotekets potentiale for at skabe lokale fællesskaber om verdensmålene.

God læselyst!

Kira Gilling Hansen og Lotte Hviid Dhyrbye
Tænketaanken Fremtidens Biblioteker

Læsevejledning

Denne håndbog er lavet på baggrund af projektet SAMMEN OM VERDENSMÅL. Det er et projekt, som handler om at bruge bibliotekerne til at udvikle lokale fællesskaber, der bidrager til et eller flere af FN's verdensmål. Håndbogen henvender sig til biblioteksmedarbejdere, der er interesserede i at få metoder til at omsætte verdensmålene til lokale aktiviteter i samarbejde med borgere og lokale samarbejdspartnere.

SAMMEN OM VERDENSMÅL har særligt fokus på de borgere, der er fyldt 60 år, men mange af grebene og anbefalingerne i håndbogen kan i lige så høj grad anvendes til at involvere andre målgrupper, som ønsker at bidrage til en bedre og mere bæredygtig verden. Håndbogen baserer sig primært på erfaringer fra de otte pilotbiblioteker, som var med helt fra starten af projektet og derfor har haft længst tid til at etablere grupper og afvikle aktiviteter.

Håndbogen begynder med fire korte kapitler, som beskriver rammen for projektet, og hvad borgere og biblioteker har fået ud af at være med. Her kan du også læse om de perspektiver, projektet giver på udviklingen af bibliotekernes rolle.

Efter rammesætningen følger en introduktion til designtænkning som en metode til at udvikle og afprøve aktiviteter sammen med målgruppen. Derefter præsenterer håndbogen fem temaer, som erfaringerne fra SAMMEN OM VERDENSMÅL viser, er særligt brugbare til at støtte op om processen med at etablere lokale fællesskaber om verdensmål. Undervejs er der en række eksempler på, hvad deltagerne i SAMMEN OM VERDENSMÅL har sat i gang af lokale aktiviteter.

Hvert tema begynder med en introduktion, et konkret eksempel fra projektet og tre gode råd, som opsummerer anbefalingerne under temaet. Derefter indeholder hvert tema et par undertemaer, der går mere i dybden med viden og anbefalinger. Du kan læse håndbogen fra ende til anden eller slå op under det tema, som passer til, hvor du er i processen.

Sammen om verdensmål

Projektet SAMMEN OM VERDENSMÅL handler om at bruge folkebiblioteket til at inddrage borgere i lokale fællesskaber om bæredygtighed. Med bibliotekerne som platform skaber vi lokale fællesskaber med udgangspunkt i borgernes egne interesser og idéer. Tænk tanken Fremtidens Biblioteker står bag projektet, som er gennemført i samarbejde med 8 pilotbiblioteker fra Aarhus, Ballerup, Horsens, Middelfart, Roskilde, Rudersdal, Stevn og Viborg kommuner. I projektets udrulning har vi fået yderligere 22 biblioteker med i projektet.

I projektet er der især fokus på borgere, der har rundet 60 år, da der allerede er mange gode tiltag om verdensmålene for børn og unge, mens udbuddet for dem, der ikke længere er erhvervsaktive, er mere begrænset. Det er derfor et mål med projektet at vise nogle af mulighederne for at engagere sig, når man ikke længere er erhvervsaktiv, men gerne vil bidrage til en bedre verden. Samtidig bygger projektet på en formodning om, at det øger trivslen, når man skrider til handling om noget meningsfuldt i fællesskab med andre.

SAMMEN OM VERDENSMÅL har tre overordnede formål:

1. At mobilisere og involvere borgere over 60 år i at realisere FN's verdensmål som aktive deltagere og medskabere af nye løsninger, initiativer og lokale og konkrete hverdagshandlinger.
2. At øge målgruppens trivsel og livskvalitet ved at skabe en ramme, hvor de kan bringe egne ressourcer i spil gennem nye lokale fællesskaber.
3. At styrke bibliotekernes aktivt lokalt involverende og fællesskabs-skabende rolle og kompetencer overfor målgruppen 60+ og i forhold til FN's verdensmål.

Tænketanken har modtaget støtte fra VELUX FONDEN til at realisere projektet, som løber fra februar 2021 til udgangen af 2023. Der er nedsat en styregruppe og et ressourcepanel, som er med til at kvalificere projektet og sikre fremdrift.

Læs mere om projektet på www.sammenomverdensmaal.dk

Aktiviteter

Projektet har resulteret i en række bæredygtighedsaktiviteter, som borgere har gennemført i samarbejde med bibliotekerne:

- Syning og re-design med fokus på genbrugsmaterialer
- Dyrkning af fælleshaver og bibliotekshaver
- Reparationsværksteder
- Klimavenlig fællesspisning
- Læsegrupper, som debatterer klima- og bæredygtighedsliteratur
- Erindrings- og litteraturvandring
- Oplæg og workshops med fokus på bæredygtighed
- Bytte- og loppemarkeder
- Samarbejde om bevægelse i naturen med "Hold hjernen frisk" og "Bevæg dig for livet"
- Besøgstjeneste
- Samarbejde med kommunen om affaldssortering, genbrug og genanvendelse.

De 30 biblioteker i projektet

De 30 biblioteker fordeler sig over hele landet:

Ballerup, Dragør, Esbjerg, Fredensborg, Gladsaxe, Glostrup, Gudme, Guldborgsund, Herlev, Hillerød, Horsens, Ikast-Brandø, Ishøj, Middelfart, Næstved, Roskilde, Rudersdal, Silkeborg, Skanderborg, Skive, Solrød, Stevn, Svendborg, Tranbjerg, Tønder, Tårnby, Viborg, Aabenraa, Aalborg og Aarhus.

Trivsel og fællesskab

Omdrejningspunktet for SAMMEN OM VERDENSMÅL er kombinationen af borgerinvolvering og fokus på trivsel og fællesskaber. Det bliver i projektet understøttet af viden fra bæredygtighedspsykologien. Ph.d. og bæredygtighedspsykolog Simon Elsborg Nygaard peger på, at det i arbejdet med bæredygtighed kan være godt at handle i fællesskab med andre og kanalisere følelserne over i handlinger. Det at gøre noget sammen og gøre tingene på nye måder kan føre til nye kompetencer og en oplevelse af samhørighed. Der bliver skabt håb og en oplevelse af meningsfuldhed, fordi man kan være med til at påvirke udviklingen.

I SAMMEN OM VERDENSMÅL har deltagerne etableret sig i grupper, som giver mulighed for at udvikle idéer og aktiviteter i fællesskab og over tid. Det kan også give anledning til samtaler undervejs, hvor man støtter hinanden i arbejdet. Samarbejdet, fællesskabet og det at opleve, at man kan udrette noget sammen med andre, bidrager til trivsel.

” Følelser er energi, og i det rette fællesskab kan energien vendes til handlekraft.

— Simon Elsborg Nygaard, ph.d. og bæredygtighedspsykolog

Fem anbefalinger til at komme godt i gang

1. Vær nysgerrig på dem, du gerne vil engagere. Brug designtænkning som metode til at lære din målgruppe at kende.
2. Få fat i ildsjælene og arbejd med udgangspunkt i deres gejst. Tag afsæt i deres interesser, idéer, motivation og begejstring for noget, de vil eller noget, de allerede er i gang med at realisere.
3. Alle kan bidrage til at sætte gang i bæredygtige aktiviteter. I 60+ målgruppen kan deltagerne have en særlig styrke i deres personlige erfaringer med for eksempel at spare, reparere og genbruge.
4. Grupper opstår ikke af sig selv. Det kræver tid, og at du hjælper med facilitering og rammesætning.
5. Brug arbejdet med at understøtte borgernes idéer til at tydeliggøre bibliotekets muligheder for både borgere og samarbejdspartnere.

Nye muligheder for biblioteket

Mange biblioteker er allerede i gang med at formidle FN's verdensmål til borgerne, og det giver en særlig værdi at inddrage borgere i arbejdet, så de får engagement og ejerskab til aktiviteterne. Bibliotekerne har både lokal tilstedeværelse, stor rækkevidde, inkluderende fysiske rammer og professionelle og kreative vidensmedarbejdere, der kan gribe de bæredygtige idéer, borgerne kommer med. Derfor har bibliotekerne gode forudsætninger for at skabe lokal handlekraft og opbakning til verdensmålene.

Det kan dog være svært i en travl hverdag at få omsat de flotte ord til noget håndgribeligt. Bibliotekerne i SAMMEN OM VERDENSMÅL har været med til at bane vejen og skabe flere praktiske erfaringer med at håndtere den faciliterende rolle. Vores erfaringer viser, at der ligger et stort potentiale for bibliotekerne i at træde ind på den bane og arbejde målrettet på at understøtte borgernes idéer og engagement. Det, der til en start kan ligne mikroinitiativer for små grupper af borgere, viser sig ofte at brede sig som ringe i vandet og kan ende med at påvirke den nationale agenda, når mange nok går sammen om en sag.

” Det har givet os relationer til borgere, som vi ikke ellers ville have mødt. Plantet os i menneskers bevidsthed om at biblioteket kan spille en rolle i forhold til bæredygtige tiltag.

— Biblioteksmedarbejder

For biblioteket er det at deltage i et projekt som SAMMEN OM VERDENSMÅL en oplagt mulighed for at bidrage til at udvide forståelsen af bibliotekets muligheder – både blandt brugere og samarbejdspartnere. En undersøgelse fra Kommunernes Landsforening viser, at 76 kommuner i 2021 havde truffet beslutning om at arbejde med verdensmålene.

Når biblioteket markerer sig i forhold til en bæredygtighedsagenda, som bliver stadig vigtigere, og som har politisk bevågenhed, giver det nye allierede og mulighed for at indgå i nye partnerskaber – også med kommunale aktører.

” Hvis man kigger på det regeringen laver, så er det stor skala, men alt for langsomt. Og på individ-niveau er velmenende bæredygtig adfærd for lidt og ubetydelig. Så vi har brug for noget nyt på et lokalt fællesskabsniveau. Og der tænker jeg, at Fremtidens Biblioteker har fat i noget. Hvis de kan blive samlingspunkt for lokale fællesskaber, der handler på klima, kan bibliotekerne spille en stor rolle, der svarer til folkeoplysningen på højskolerne i 1800-tallet.

— Morten Westergaard, klimachef i Middelfart Kommune.

SAMMEN OM VERDENSMÅL står ikke alene, men indgår i tæt samarbejde med en række andre nationale aktører og initiativer, som har til formål at styrke den folkelige forankring af verdensmålene gennem bibliotekerne. Et af initiativerne er verdensmåls certificeringen af biblioteker, som udbydes af bæredygtighedsorganisationen Chora 2030, og som flere af bibliotekerne i SAMMEN OM VERDENSMÅL også er del af. Den samlede indsats er koordineret af DB2030-netværket, se: www.db2030.dk

” Det har givet os en ny forståelse for verdensmål. At det ikke bare er fluffy slogan, men at det faktisk er vigtige pejlemærke at stræbe efter, også for os som organisation. Det giver os selvbestemmelse på, hvad vi gerne vil lave, så det ikke altid er politikerne, der kommer ud og bestemmer. At vi kan sige, at vi vil gerne lave noget med verdensmål. Jeg har snakket med min kollega om, at vi vil prøve at pushe det endnu mere.

— Biblioteksmedarbejder

Målgruppen

Det skorter ikke på verdensmålsprojekter, og mange af dem er rettet mod børn og unge. SAMMEN OM VERDENSMÅL har i stedet valgt at fokusere på borgere, der er fyldt 60 år, og det giver nogle andre perspektiver. Der er en enorm styrke i seniorernes livserfaringer og fortællinger, og mange vil gerne byde ind med det, de ved og kan.

Vi har forsøgt at give seniorerne en ramme for at handle sammen om noget meningsfyldt og dermed skabe trivsel. Det skaber også en bevægelse ud til andre aldersgrupper, for deltagerne er motiverede af at engagere andre, lære fra sig og selv lære nyt. Selv om der i projektet har været et særligt fokus på at engagere borgere over 60 år, har en bredere målgruppe været involveret gennem projektets aktiviteter og initiativer.

I projektets pilotfase har der været otte verdensmålsgrupper primært med borgere, der er fyldt 60 år. I samarbejde med en til tre ansatte fra biblioteket har de udviklet og drevet verdensmålsaktiviteter fordelt på otte pilotbiblioteker. Størstedelen af de aktive deltagere har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet, men de har ikke sluppet engagementet eller lysten til at gøre en forskel.

” Det med at få ny viden er med til, at man synes det er godt. Jeg stoppede fra arbejdsmarkedet for 10 år siden. Men så tænker man: Kan jeg ikke bruges til et eller andet? Og når det så viser sig, at man kan bruges i forskellige sammenhænge, så engagerer man sig mere i tingene.

— Deltager

Flere deltagere kendte ikke til FN's verdensmål, da de kom med i grupperne, men de var interesserede i at få mere viden og udviste også stor interesse for klima- og bæredygtighedsdagsordenen. Nogle af deltagerne havde allerede et engagement i for eksempel Klimabevægelsen eller en særlig interesse i biodiversitet og natur.

Flere deltagere var i forvejen aktive i lokale initiativer og fællesskaber og var gode til at inddrage deres eget netværk eller egne erfaringer i arbejdet med verdensmålene. Der var også flere, som ikke var medlemmer af foreninger eller klubber, men som netop var på udkig efter en aktivitet, hvor de kunne gøre en forskel og blive del af et fællesskab.

Holdning til bæredygtighed

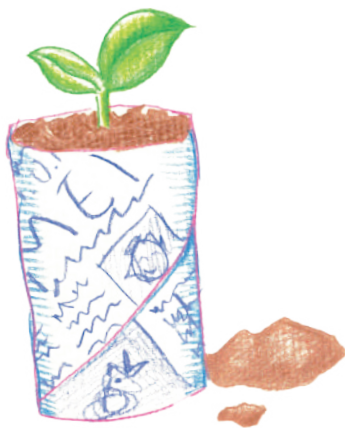
Ved projektets start manglede der viden om målgruppens holdning til bæredygtighed. Derfor gennemførte Tænketanken Fremtidens Biblioteker som led i projektet en kvantitativ undersøgelse med i alt 1.078 besvarelser, som blev suppleret med kvalitative interviews med borgere 60+ og med professionelle verdensmålsaktører og eksperter i aldring.

Undersøgelsen viser, at seks ud af ti borgere, der har rundet 60 år, gerne vil bidrage aktivt til en mere bæredygtig fremtid. Tre ud af fire er bekymrede for, at klimaforandringer vil påvirke de yngre generationer. Mere end halvdelen har desuden begrænset deres tøjindkøb, forbrug af plastik og flyrejser de seneste to år – også når de bliver bedt om at se bort fra nedlukningerne på grund af covid-19.

Når disse tal sammenholdes med, at 66 procent har interesse i aktiviteter, der enten forbedrer miljøet eller øger trivslen blandt andre ældre, tegner det et billede af en målgruppe med stort potentiale for at bidrage til verdensmålsarbejdet.

” Unge mennesker er nødt til at blive vegetarer og gå i genbrugstøj for at få skabt sig et håb om en fremtid. Men vi (seniorerne, red.) er den store bøf på savannen, og det er os som er nødt til at støtte op om det, de unge taler om. Ellers kan de ikke lykkes med det. Vi repræsenterer både mange stemmer og økonomi, og de kan ikke gøre det alene. Derfor skal vi leve op til at være den store bøf på savannen. Og hvis vi ikke bruger noget af vores fritid på det her, så lever vi ikke op til vores ansvar, så derfor bør man gå ind i sådan noget arbejde her.

— Deltager

Klima og bæredygtighed optager borgere 60+

Den nationale undersøgelse fra Tænk tanken Fremtidens Biblioteker viser, at klima og bæredygtighed optager målgruppen:

- Tre ud af fire af de adspurgte er bekymrede for, at klimaforandringer vil påvirke de yngre generationers liv.
- Seks ud af ti er enige eller meget enige i, at de ønsker at bidrage til en mere bæredygtig fremtid.
- Fire ud af ti i målgruppen er meget enige eller enige i, at de generelt lever mere nøjsomt end resten af befolkningen.
- Mere end halvdelen har begrænset deres tøjforbrug, og syv ud af ti har forbrugt mindre plastik de seneste to år.

I undersøgelsen bliver der også spurgt til fællesskaber og ensomhed. Her viser resultaterne, at fællesskaber er vigtige for målgruppen:

- Mere end halvdelen oplever, at det er vigtigt for dem selv at indgå i sociale fællesskaber.
- Hver tredje kender nogen på deres egen alder, der savner sociale fællesskaber.

Se hele undersøgelsen på www.sammenomverdensmaal.dk/biblioteker

Hvad får borger og bibliotek ud af at være sammen om verdensmål?

Både borgere og biblioteker har fået værdi ud af at sætte fokus på verdensmål i fællesskab. Her kan du læse en opsummering af resultaterne af arbejdet med SAMMEN OM VERDENSMÅL for henholdsvis deltagerne og bibliotekerne. De bliver løbende udfoldet yderligere i håndbogen.

Øget trivsel blandt deltagerne

Det giver værdi at engagere sig i verdensmålene. Det er oplevelsen på tværs af borgerne, der har været engageret i SAMMEN OM VERDENSMÅL. Det giver en mulighed for at handle og gøre noget i en vigtig sag – og gøre det sammen med andre. Deltagerne får en oplevelse af at have noget at byde ind med og kunne bidrage til den fælles indsats for at passe bedre på kloden.

” Jeg synes, det har været rigtig spændende at være med, fordi vi mødes fra land og by, og forskellige aldre og forskellige joberfaringer. Og så skal vi finde ud af, hvad det er, vi kan gøre. Det at være med i den gruppe har også gjort, at jeg selv er blevet mere skarp på, hvad jeg synes om bæredygtighed. Og er blevet mere tydelig i, hvordan jeg kommunikerer det.

— Deltager

Deltagerne sætter pris på at få ny viden om klima og bæredygtighed, men også at få et fællesskab med andre, hvor de kan udveksle tanker og idéer og samarbejde om at realisere konkrete initiativer. Det er rart at være sammen med andre med samme interesser, passion og bekymringer og opleve at kunne gøre noget.

Deltagerne fremhæver også de fælles oplevelser, de får, når de gennemfører aktiviteter for og med andre borgere. Det giver en stærk følelse af fællesskab og samhørighed og af at være sammen om at gøre en forskel.

” Her sad vi så midt på dagen og arbejdede sammen og nød livet. Det, jeg også kan se, er, at det giver ejerskab til noget. Det er også vigtigt i forhold til den omstilling, vi skal igennem: at vi får ejerskab til det, vi gør. Og at man faktisk kan gøre noget ved de her store abstrakte begreber.

— Deltager

Deltagerne oplever også, at de har fået et nyt syn på biblioteket. De ser nu flere muligheder for, hvordan de kan bruge biblioteket, og oplever, at biblioteket kan være en værdifuld partner. Den ny viden, fællesskabet, handlerummet, oplevelsen af at skabe værdi for andre samt det at have biblioteket som samarbejdspartner er fem væsentlige aspekter, der

” Det er hyggeligt samvær, hvor man kan komme, uanset hvem man er, hvad man har lavet, gammel og ung. Man prøver, så godt man kan. Jeg fik sgu lavet et træ! Det skaber en fællesskabsfølelse og en følelse af, at man godt kan være en del af et fællesskab, og at man godt kan gøre noget, selvom man ikke ved noget.

— Deltager

Det får borgerne ud af at deltage i SAMMEN OM VERDENSMÅL

Nye muligheder for biblioteket

Bibliotekerne i projektet har fået viden og redskaber til at sætte gang i aktiviteter om verdensmål. Det omfatter ny viden om verdensmål og bæredygtighed og metoder til at skabe borgerdrevne udviklingsrum på biblioteket. Det har givet en konkret platform til – og øvelse i – at invitere borgere ind og sammen med dem udvikle aktiviteter og idéer.

Engagementet i SAMMEN OM VERDENSMÅL hjælper til at gøre verdensmålene til en del af den daglige praksis på biblioteket – både gennem de konkrete aktiviteter og som noget, der lige så stille tænkes ind i dagligdagen. Samtidig kan verdensmålene bidrage til at sætte de eksisterende aktiviteter ind i en større global kontekst.

” Vores deltagelse i projektet har åbnet op for noget i forhold til at lytte mere til, hvad borgerne gerne vil. Ikke bare booke foredrag, men mere se på, hvad der er i lokalmiljøet og støtte op omkring det. Det har givet en tættere dialog.

— Biblioteksmedarbejder

De ansatte er blevet bekræftet i, at det også for biblioteket er vigtigt at arbejde med verdensmål. Det har flere steder betydet, at man fra bibliotekets side er blevet ansporet til at påvirke den kommunale strategi, så også kommunen får større fokus på det.

Bibliotekerne samarbejder allerede med andre lokale aktører, og gennem projektet har bibliotekerne udvidet deres samarbejdsflader og fået erfaring med at indgå flere og nye partnerskaber med lokale aktører om at gennemføre bæredygtige aktiviteter. Det har skabt synergier, hvor både samarbejdspartnere og biblioteket selv har oplevet at kunne bruge bibliotekets rum og ressourcer på nye måder. Bibliotekerne får altså borgerdrevne udviklingsrum, styrket verdensmålsagendaen lokalt og nye partnerskaber.

Viborg case

Borgere skaber vild natur i Viborg og styrker lokale landsbyfællesskaber med hjælp fra biblioteket

Om viborg bibliotekerne

Biblioteket har ikke tidligere haft stort fokus på bæredygtighed og verdensmål. Biblioteket har stor erfaring med at samarbejde med borgere og foreninger om at holde arrangementer på biblioteket – men ikke med at understøtte borgere, der selv udvikler og gennemfører idéer. Biblioteket dækker et stort geografisk område og har en særlig interesse i at lave initiativer, der når borgere i de mindre lokalsamfund.

Værdi For Biblioteket

Biblioteket har gennem SAMMEN OM VERDENSMÅL fået relationer til borgere, som det ikke ellers ville have mødt. Det har fået skabt en bevidsthed hos borgerne om, at biblioteket kan spille en rolle for bæredygtige tiltag. Samtidig har biblioteket fået erfaring med at komme ud lokalt, hvor der ikke er biblioteksfilialer og dermed nå borgerne på nye måder.

” Vi er kommet ud lokalt på andre måder. For eksempel workshoppen med podning af æbletræer som fandt sted i en lille landsby. Vi har 10 små biblioteker rundt omkring og er nysgerrige på, hvordan vi kan skabe arrangementer og aktiviteter de små steder. Der kan vi skele til det her arrangement. Der stod vi ude lokalt, hvor der ikke været tradition for at samarbejde med biblioteket.

— Biblioteksmedarbejder

Sammen om verdensmål på viborg bibliotekerne

Der blev samlet en gruppe mennesker, hvor et par af deltagerne også var medlem af lokale grupper som Bæredygtigt Viborg, Cyklistforbundet og Dansk Ornitologisk Forening. De blev hurtigt enige om, at de ville arbejde for at fremme biodiversiteten med overskriften "Mere vild natur i Viborg." Medlemmerne havde forskellige forudsætninger – der var både klassiske ildsjæle, der hurtigt tog initiativ, og nogle, der mest kom med en nysgerrighed på emnet.

Gruppen er drevet af et fælles ønske om at skabe synergi mellem gruppens viden og det, biblioteket kan give af viden og rammer for at arbejde med emnet. Gruppen har skabt et inspirationsforum og har for eksempel arrangeret ture til byområder, hvor der netop var fokus på tiltag i forhold til bæredygtighed.

Noget af det første, gruppen gennemførte, var en "lær at pøde dit eget æbletræ"-workshop. Målet var at få plantet flere træer, vise hvordan man selv kan lave sine træer og samtidig skabe fællesskab og starte samtaler om biodiversitet, klima og bæredygtighed. Arrangementet fandt sted udendørs i en bålhytte i en landsby uden for Viborg. Der kom mennesker i alle aldre både fra lokalområdet og rundt om fra Viborg Kommune.

” Der var små børn, større børn, voksne og de meget voksne med til vores træpodningsdag. Og så var der nogle der sagde, at når jeg så kommer hjem, så kan jeg også lære min nabo at pøde træer.

— Deltager

Der blev podet æbletræer, lavet snobrød, drukket kaffe, øl og sodavand og snakket om æbletræer, selvforsyning og verdensmål. Arrangementet gav samtidig samlingsmulighed for det lille lokalsamfund.

” Det, der sker under sådan en dag, er, at man får et socialt fællesskab, hvor man ordner træer, drikker kaffe og måske en øl. Man får drøftet mange andre ting end bare at plante træer men kommer til at sidde og tale om, hvem man er, og hvad man gør og falder hen i foretagsomhed men også samvær og nærvær.

— Deltager

Workshoppen resulterede i, at alle fik et træ med hjem, og der er planer om at plante træer flere steder i Viborg. Gruppen er optaget af, at træerne skal plantes et sted, hvor det ud over ny natur også kan bidrage til at skabe mere fællesskab. Beplantningen skal derfor ske i samarbejde med skolebørn, et boligselskab og med plejehjemsbeboere.

” Nu har det ført med sig, at vi nu skal til at plante skov. Vi har fået blod på tanden, så det næste møde vi skal holde, skal definere, hvor vi skal plante og hvilken type træer, der skal plantes. Så den proces vi har startet med at pode træer, lever videre i et nyt projekt.

— Deltager

Gruppen fik startet en proces ved pøde-workshoppen, som lever videre i initiativet om at plante flere træer, men som også lever videre i fællesskabet og samværet.

Processen og medarbejdernes rolle

To biblioteksmedarbejdere er tilknyttet gruppen i Viborg. Deres rolle som facilitator har skiftet undervejs. I starten var der særligt brug for meget facilitering og støtte til at skabe fællesskab og tryghed for alle i gruppen samt hjælp til at få idéerne gjort konkrete. Senere i forløbet har medarbejderne trukket sig lidt tilbage og været tydelige om, at det er gruppen selv, der skal drive arbejdet. De har gjort det klart, at de fremover har en rolle, hvor de gerne vil være sparringspartnere fremfor at skulle indkalde til og styre møderne. Det har ført til, at nye og flere gruppemedlemmer tager mere ejerskab. Undervejs har medarbejderne også bidraget med hjælp til invitationer og med at udbrede viden om gruppens arbejde og events.

Designtænkning som metode

I SAMMEN OM VERDENSMÅL har borgere og biblioteker arbejdet sammen om at få sat bæredygtighedsaktiviteter i gang. Opgaven for bibliotekerne har været at få borgerne på banen og understøtte deres idéer og interesser. Men hvordan finder vi ud af, hvad der interesserer målgruppen? Her er der brug for nysgerrighed, åbenhed og ikke mindst villighed til at prøve ting af og blive klogere hen ad vejen.

Måske falder den nysgerrige og afprøvende tilgang dig allerede naturligt. Ellers er det en tilgang, der kan læres for eksempel ved at bruge designtænkning, som tilbyder en metode og en række greb, man kan benytte sig af. I SAMMEN OM VERDENSMÅL deltog biblioteksmedarbejderne på workshops i designtænkning som en kickstart af projektet. De fik konkrete opgaver, hvor de enten før eller på selve workshoppen skulle interviewe nogen fra målgruppen for at blive klogere på, hvad der optager dem. Det kan kræve lidt overvindelse at påtage sig rollen som undersøger eller interviewer, men det giver værdifuld viden til det videre arbejde. Tit er det også en sjov og positiv oplevelse, fordi interview-personerne sætter pris på at blive lyttet til.

” Designtænkningsprocessen blev et givende element. Du lærer, at alt det, du tror, du ved, kan du ikke bruge til noget som helst. Du er bare nødt til at være i det og se, hvor det tager dig hen. På biblioteket er vi skidegode til at arrangere ting, men det er ikke det, som det handler om her. Her handler det om at være nysgerrig og lytte.

— Biblioteksmedarbejder

På de næste sider får du en introduktion til, hvordan man bruger designtænkning som metode. Her præsenterer Helene Bruhn Schvartzman fra Aarhus Bibliotekerne metoden med et særligt fokus på bæredygtighed, hvor ikke bare mennesket men også natur, miljø og ressourcer tages med ligningen.

Designtænkning med et bæredygtigt lag

Skrevet af Helene Bruhn Schwartzman, procesleder i co-design, verdensmål og bæredygtighed ved Aarhus Bibliotekerne.

Designtænkning er både en metode og et mindset. En metode med konkrete greb, skridt og rækkefølger og samtidig en kollektiv forpligtelse på at forlade sit trygge skrivebord og gå ud og stille sig åben for indtryk, arbejde kreativt og konkret skabende og dermed også sårbart og fejlmodigt. I SAMMEN OM VERDENSMÅL har introduktionen af et designtænkning-mindset og den afprøvende tilgang fungeret produktivt i udviklingen og den løbende justering af aktivitetsformater.

Hvor mange af os har ikke prøvet at få den fedeste idé brygget sammen med gode kolleger, føre den ud i livet og så blive slået med forundring, når ganske få borgere dukker op til aktiviteten, ikke bruger indretningen som vi havde tænkt eller slet ikke forstår de sjove skilte, vi havde lavet. Skønne spildte ressourcer.

Netop ressourcer skal vi i fællesskab forpligte os på at omgås med varsomhed og omtanke. Både menneskelige og naturens ressourcer er pressede ud over alle grænser, så vi skal finde måder at arbejde og være til på, som træder let på planeten og indtænker alt liv og fremtidige generationer.

Hvad er designtænkning med et bæredygtigt lag?

Designtænkning er en metode, hvor man kollektivt, empatisk og kreativt arbejder med at sætte mennesket i centrum for de løsninger, man skaber.

Designtænkning er en forslagsstillende praksis, hvor man arbejder med at opnå en dyb forståelse for et behov eller problem ved først at forstå de mennesker, der oplever behovet, og den kontekst, de er i.

Designtænkning med et bæredygtigt lag udvider metoden til ikke blot at have mennesket i centrum, men at tænke cirkulært og indarbejde både human- og biodiversitet. Vi forpligter hinanden på at involvere, inkludere og repræsentere så bredt som muligt og indtænke cirkulært design, så vi genanvender, genbruger, gentænker eller kun anvender materialer, som kan genanvendes eller upcycles.

Man laver interviews og observationer og høster en masse inspiration for at udfordre sine egne tankemønstre. Det næste skridt er at kondensere, analysere og bruge den nye viden som afsæt for at generere en masse idéer. Herefter udvælger man nogle af idéerne og gør dem håndgribelige med skitser og prototyper, som man tester på målgruppen for at få feedback og justere. Designtænkning starter og slutter altså med dem, der har behovet, og man når derfor aldrig til at bruge ressourcer på den store forkromede løsning, som ingen vil have.

Hvorfor designtænkning?

Det giver god mening at kigge mod designtænkning, når vi har med store og komplekse problemer at gøre. Designtænkning forholder sig til kompleksitet, men giver samtidig idéer til, hvordan man kan handle og finde løsninger. Med designtænkning vil man altid spørge optimistisk og kollektivt "Hvordan kan vi....?" Og så bruge det spørgsmål som afsæt for processen.

Det ligger i essensen af metoden, at vi kan finde løsninger, hvis vi arbejder empatisk, nysgerrigt, kreativt, kollektivt og forslagsstillende. Biblioteket er den oplagte platform for at arbejde med inkluderende og regenerative processer. Der er fri og lige adgang, og biblioteker er allerede deleplatforme, innovationsrum og steder for fantasi og fællesskab. Designtænkning kan hjælpe bibliotekerne til også at blive endnu stærkere platforme for aktivisme og handlemod.

Hvordan gør man så?

Her får du en intro til seks grundlæggende skridt. Du kan læse meget mere om metoden i toolkittet Design Thinking for Libraries.

1) Find jeres spørgsmål

Undersøg, hvad problemet egentlig er, hvem der har problemet, og hvordan det kan tage sig ud fra forskellige perspektiver. Her starter man med at lave et "Hvordan kan vi...?"-spørgsmål, som danner udgangspunkt for processen. For eksempel: "Hvordan kan vi samskabe aktiviteter omkring bæredygtighed med borgere i alderen 60+?"

2) Tal med målgruppen

Så er det ud og tale med mennesker fra målgruppen – gerne flere forskellige og gerne hjemme hos dem selv, eller på steder, hvor de mødes. Brug dit eget og kollegers netværk. Sørg for at stille nysgerrige spørgsmål om vaner, valg og værdier og lad nysgerrigheden lede samtalen. Tænk på det som en uformel samtale om nogle temaer, mere end et egentligt interview.

3) Lær af andre

Næste skridt er, at I også skal ud og høste inspiration fra andre steder og partnere. Det kan være fra steder, som arbejder med fællesskabende aktiviteter, bæredygtighed eller den målgruppe, I har valgt. Kig rundt i jeres lokalområde og gå efter noget, der kan skubbe lidt til jeres egne vaner og mønstre.

4) Analysér og justér

Hjemme igen samles indsigter, temaer og aha-oplevelser. Hæng noter, fotos og billeder fra samtalerne op på væggene. Når I analyserer jeres indsamlede materiale, så tænk over, hvilke behov I har lært noget om. Hvad inspirerede jer, og hvad bevægede jer? Med al den indsamlede viden er det tid til at justere på "Hvordan kan vi?"- spørgsmålet, som processen startede med. Nu kan spørgsmålet gøres mere præcist og specifikt.

5) Brainstorm

Så er det tid til at brainstorme på alle de løsninger og svar, der kan være på spørgsmålet. Sæt uret og giv den gas i 10 minutter, tidspresset hjælper til at slukke for den indre kritiker. Udvælg sammen den idé, der giver mest mening, og som I har energi på. Stil jer selv spørgsmålet: Hvordan er vores idé også god for fremtiden / planeten? Skal vi justere på materialer eller målgrupper?

6) Lav en prototype og prøv af

Nu skal I prøve konceptet af. I skal lave en prototype ved at tegne eller bygge (af pap, papir, dippedutter og genbrugsmaterialer) jeres koncept og bruge det til at få feedback fra borgere og kolleger. En prototype kan også være en afprøvning af en aktivitet, hvor I inviterer målgruppen ind og undersøger, hvordan det forløber. Bagefter justerer I konceptet på baggrund af de tilbagemeldinger og erfaringer, I har fået.

Læs mere om designtænkning

Designtænkning bruges af både virksomheder og organisationer verden over. I kan læse mere her og downloade inspiration til at komme i gang her: www.designthinkingforlibraries.com

I kan også downloade det nyeste toolkit, hvor bæredygtighed er rammesættende: <https://www.aakb.dk/nyheder/inspiration/humanitycentered-design-quest>

Hvordan ser designtænkning ud i projektet?

”Hvordan kan vi?”-spørgsmål er et redskab fra designtænkningens processen, der kan sikre vigtig viden og være en måde at igangsætte processer med at involvere borgere.

I projektet har bibliotekerne stillet sig spørgsmålet ”Hvordan kan vi skaffe engagerede deltagere til vores første workshop i SAMMEN OM VERDENSMÅL?” Biblioteksmedarbejderne har arbejdet systematisk med spørgsmålet og gjort sig overvejelser om, hvordan de vil få det besvaret. De har for eksempel været ude at tale med nogen fra målgruppen – enten hjemme hos folk selv eller andre steder i byen. Derefter har de bragt denne viden med hjem til deres kolleger, lavet analyser sammen og derefter gået i gang med at lave prototyper på invitationer og invitationsformer, som de har afprøvet, evalueret og udviklet videre på.

I stedet for kun at tale med hinanden gik biblioteksmedarbejderne både systematisk og analytisk til værks for at få en bedre forståelse af, hvordan borgere i målgruppen forholder sig til bæredygtighed.

” Min kollega og jeg har blandt andet været på hjemmebesøg hos et ægtepar for at få indsigt i, hvad de interesserer sig for og potentielt kunne tænke sig at arbejde med. De sagde, at de ikke vidste noget videre om verdensmål og bæredygtighed. Men da samtalen kom i gang, og de viste os rundt i deres hus, kom samtalen alligevel til at handle om bæredygtighed, fordi de gik meget op i at bevare og reparere ting i stedet for at smide ud. Den indsigt havde vi ikke fået, hvis vi bare havde talt med dem i telefonen eller over en kop kaffe. Og vi var aldrig taget på hjemmebesøg, hvis vi ikke var blevet opfordret til det af designtækningskonsulenterne.

— Biblioteksmedarbejder

Samtidig bragte designtænkningen også hurtighed i processen, fordi metoden ansporer til, at man hurtigt efter analysen går i gang med at afprøve tiltag. Designtænkning har for nogle af bibliotekerne i projektet spillet en stor rolle i forhold til at sætte skub i processerne, fordi tilgangen er hands-on og gør opgaven konkret.

” For dem, der har været ude og lave interview, har det været kæmpe øjenåbner, og de sagde: Wow vi fik virkelig meget input, og vi lavede bare to interviews.

— Designkonsulent og underviser

Introduktion til fem temaer

Alle biblioteker kan starte initiativer og grupper omkring SAMMEN OM VERDENSMÅL, men det vil være forskelligt fra bibliotek til bibliotek, hvordan man bedst sætter arbejdet i gang og driver indsatsen. Erfaringen fra de første SAMMEN OM VERDENSMÅL grupper peger på fem temaer, som kan støtte op om processen. Dem vil vi udfolde i denne del af håndbogen.

Temaerne indeholder både viden, gode råd og konkrete idéer til aktiviteter. Case-beskrivelserne, der er placeret forskellige steder i håndbogen, giver konkrete eksempler på, hvad der kan laves.

Du kan læse temaerne i sammenhæng eller dykke ned i dem, der er særligt relevante for dig. På nogle biblioteker har man stor erfaring med at være værter for borgernes idéer og støtte op om borgerdrevne processer. Andre har gjort sig erfaringer med at arbejde med verdensmål, og nogle steder bruger man allerede designtænkningsprocesser som metode. Her får du mulighed for at supplere dine egne erfaringer med ny viden og nye metoder.

Hvert tema begynder med en introduktion. Dernæst følger et par undertemaer med hvert sit perspektiv på emnet. Introduktionen indeholder en kort beskrivelse af temaet, et konkret eksempel fra projektet og tre gode råd, som opsummerer anbefalingerne.

ET NYT BLIK PÅ BIBLIOTEKETS ROLLE

Biblioteket som ressource

Biblioteket som brobygger

- Ressourcer i form af viden, rammer og mødested
- Brobygger for samarbejder
- En rolle som aktør i et fokus på bæredygtighed

VERDENSMÅL, KOMMUNIKATION OG REKRUTTERING

Hvordan kommunikerer vi verdensmål?

Kommunikation til målgruppen

Rekruttering via ildsjæle og arrangementer

- Verdensmål som konkrete aktiviteter
- Rekruttering via borgernes gejst og idéer

TRIVSEL OG MOTIVATION

Behovsmetoden: Skab motivation og trivsel
Handlemuligheder og kognitiv dissonans

- 5 grundlæggende behov
- Aktiviteter med handlemuligheder
- Naturforbundethed

VÆRTSKAB FOR BORGERNES IDÉER

Anbefalinger og greb til facilitering
Forskellige værtsroller

- Et inkluderende rum
- Fællesskab og oplevelser
- Idéer og interesser i centrum

PARTNERSKABER OG NETVÆRK

Lokale samarbejdspartnere
Samarbejde med kommunale aktører

- Samarbejder, der giver værdi for begge parter
- Kontakt til borgere langt fra biblioteket
- Samarbejder, der løser behov

1. Et nyt blik på bibliotekets rolle

Biblioteket tilbyder viden, mulighed for fordybelse, faciliteter og rammer, og det udgør et godt grundlag for arbejdet med at udvikle verdensmåls-aktiviteter og -grupper. Du kan altså bidrage med meget af det, biblioteket allerede gør og tilbyder. Derudover giver arbejdet med verdensmålene og de borgerdrevne initiativer også mulighed for at udfolde en ny forståelse af bibliotekets rolle. Biblioteket kan fungere som lokal brobygger mellem aktører, som interesserer sig for bæredygtighedsagendaen, fordi biblioteket kan være vært for, at mennesker mødes – både som enkeltpersoner og på tværs af aktører og initiativer. Et godt eksempel på det er Middelfart Kultur & Biblioteks arbejde med at samle forskellige initiativer i forbindelse med Klimafolkemødet 2022 (se beskrivelsen i boksen på næste side).

De borgerdrevne initiativer giver mulighed for at arbejde med oplysning på nye måder, fordi borgernes aktiviteter kan engagere flere og nye brugere på biblioteket. Og særligt hvis borgerne flytter aktiviteterne uden for bibliotekets rum, kan deres arbejde være en løftestang til at forstå biblioteket som noget, der også kan foregå andre steder og dermed åbne for nye former for oplysning og engagement af borgerne. I dette tema får du bud på, hvad biblioteket allerede har af ressourcer, som du kan bygge videre på. Temaet peger også på det potentiale, der ligger i at udvikle rollen som brobygger og udvikle nye måde at formidle viden på.

Tre gode råd til bibliotekets nye rolle

1. Byg videre på det, du allerede gør og det, som biblioteket har af ressourcer
2. Udnyt bibliotekets potentiale for brobygning ved at skabe lokale samarbejder
3. Hjælp borgerne til handling ved at afprøve aktiviteter, som lægger op til at gøre og lære sammen.

Klimafolkemødet 2022

I september 2022 var SAMMEN OM VERDENSMÅL stærkt til stede ved Klimafolkemødet i Middelfart med en række velbesøgte events på Fællesscenen og i teltet Fremtidens Biblioteker. Den gode placering på KulturØen var medvirkende til, at mange gæster var forbi teltet, hvor 25 biblioteker og borgere fra hele landet viste, hvordan de med mikrotiltag bidrager til en bedre verden.

Det kom blandt andet til udtryk i de kreative værksteder og i samtalesaloner og debatter om bibliotekernes rolle i den grønne omstilling. For hvad skal den være? Og må bibliotekerne være aktivistiske og samarbejde med borgere og organisationer, som også agerer politisk? Hvordan spiller det sammen med at være neutralt mødested? Disse spørgsmål udløste gode dialoger og nysgerrighed i forhold til bibliotekernes rolle. Også forbindelserne mellem natur og litteratur og skønlitteraturens rolle i den grønne omstilling blev debatteret ivrigt på Klimafolkemødet, og både borgere og biblioteker kom hjem med nye kontakter og inspiration.

” Det at komme med til Klimafolkemødet – det var også meget bekræftende. Vi har lavet flere aftaler med forskellige mennesker, både omkring hampproduktion til isolering og med Google omkring nogle cykelruter. Og vi har fundet ud af, hvordan vi skal forstå klima-modellerne. Det har sat så mange tanker og relationer i gang, som vi både kan bruge hjemme i vores landsby og på biblioteket.

— Deltager

Biblioteket som ressource

Når vi lægger op til, at biblioteket kan påtage sig en ny rolle, handler det ikke om at forkaste den gamle men om at bygge videre på det, bibliotekerne allerede gør. Biblioteket udgør nemlig en værdifuld ressource som både mødested, vidensformidler og vært. Det er med til at give biblioteket de bedste forudsætninger for at invitere borgerne til at skabe lokale fællesskaber om verdensmålene.

Biblioteket som mødested

Biblioteket tilbyder gode faciliteter og er et mødested som alle, og særligt 60+ målgruppen, kan se sig selv komme i. Det er faciliteter, der fungerer, er rare at være i, og som er tilgængelige, også for gangbesværede. Samtidig opfattes biblioteket som et neutralt mødested. Det er et offentligt rum, hvilket gør det til et godt mødested for nydannede grupper af mennesker, som kan opleve det som en barriere at skulle mødes privat eller i private foreningslokaler.

For eksisterende initiativer eller frivillige foreninger kan netop muligheden for et mødested være en vigtig ressource. Biblioteket kan skabe rum, hvor folk kan sætte sig sammen, og hvor idéer og samarbejder kan opstå. Biblioteket er dermed et oplagt mødested og platform for bæredygtige idéer og handlinger.

” Siden SAMMEN OM VERDENSMÅL startede, er det blevet meget nemmere for os, der allerede er aktive, at få hjælp og støtte på biblioteket – og der er også kommet mange med, der ikke var aktive før. Efter jeg havde holdt foredrag, gik vi i gang med at kigge på madspild, og vi har blandt andet fået lavet en plakat, som alle de lokale butikker har hængt op om, hvordan man kan undgå madspild derhjemme.

— Deltager

Biblioteket som vidensressource

Biblioteket tilbyder viden til gruppernes arbejde. Det kan være faglitteratur, som måske præsenteres under et tema på biblioteket eller løbende i gruppens arbejde, hvis de har behov, ønsker og interesse for det. I nogle initiativer som litteraturvandring eller læsekredse med fokus på klima er litteraturen meget relevant, men også i andre initiativer som for eksempel biodiversitet eller plantebaseret mad synes borgerne, det er værdifuldt at kunne trække på biblioteksmedarbejderne som en vidensressource.

Biblioteket som erfaren vært for arrangementer

Bibliotekerne har stor erfaring som værter for debatarrangementer, foredrag eller koncerter. Det betyder også, at biblioteket har erfaring og set-up til at hjælpe med PR om arrangementer og events og med at afvikle arrangementer for store grupper af mennesker. Borgerne oplever biblioteket som et naturligt mødested og de ansatte som naturlige værter. Det er en vigtig ressource i forhold til at danne gode rammer om borgernes idéer.

” Vi skal lytte til borgernes ønsker. Hvis vi skal have noget til at ske derude for eksempel i mindre lokalsamfund, så skal det handle om noget, de er interesserede i. Vi skal ikke bare arrangere et foredrag – det skal være fællesskabsskabende aktiviteter. Det har vores grupper insisteret på.

— Biblioteksmedarbejder

Biblioteket som brobygger

Når biblioteket søsætter bæredygtige aktiviteter i samarbejde med borgerne, styrker det bibliotekets mulighed for at indtræde i en rolle, som mange borgere ikke traditionelt forbinder med et bibliotek. Borgerne opdager, at bibliotekerne ikke bare er et sted, hvor man kan læse aviser og låne bøger. De er også mødesteder, hvor man kan lære af og sammen med andre, der deler ens interesse, og man kan være med til at sætte nye initiativer i værk.

Det giver også biblioteket en rolle som brobygger og lokalt knudepunkt, hvor biblioteket er med til at skabe flere lokale fællesskaber og samarbejder med andre i lokalområdet og på tværs af generationer. Det sker både ved at stille lokaler og viden til rådighed og ved at hjælpe borgerne til at handle på deres egne idéer.

” Jeg er helt vildt glad for, at biblioteket vil støtte op om sådanne projekter (...) Bare det at vi går hjem og taler om det, så er der noget, der begynder at bevæge sig i samfundet. Så begynder folk at tænke over, hvad de køber nede i supermarkedet.

— Deltager

Bibliotekets nye rolle er på mange måder en videreudvikling af bibliotekets traditionelle opgaver med at skabe viden, oplysning, demokratisk samtale og fællesskaber.

Men gennem bæredygtige handlefællesskaber afprøves nye metoder og aktivitetsformer, der i højere grad handler om at skabe og udveksle viden ved at gøre noget sammen. Der ligger også et stort potentiale for bibliotekerne i at være med til at undersøge litteraturens og kulturens betydning i en omstillingstid. Bibliotekerne kan være med til at vise, hvordan fag- og skønlitteratur kan bruges til at skabe nysgerrighed, handlemod og kærlighed til naturen. Måske kan især skønlitteraturen appellere til os på en anden måde end klimarapporter og statistikker og i højere grad inspirere til klimahandling? Måske kan den hjælpe os med at genfinde vores samhørighed med naturen? Og måske er det her, vi finder ammunition til at få flere til at ændre adfærd og skabe folkelig opbakning til FN's verdensmål? Her kan biblioteket være brobygger mellem bæredygtighed, litteratur og natur.

Flere af bibliotekerne i SAMMEN OM VERDENSMÅL har netop gode erfaringer med aktiviteter, der kombinerer litteratur og natur i form af højtælæsning i naturen eller ved at læse litteratur, som forbinder sig til den natur, man befinder sig i.

Man kan tænke, at det ikke batter meget at invitere til byttemarked, muleposeproduktion eller træpodning, men aktiviteterne udvikler sig og vokser gerne med tiden. I flere tilfælde er aktiviteterne kommet til at fylde så meget, at de lokale politikere og embedsmænd også får øjnene op for det. I Viborg har et lille træpodningskursus for eksempel resulteret i, at gruppen, boligselskaber, skolebørn og plejehjem er gået sammen om at plante en masse træer i lokalområdet. Det kan du læse mere om i casen fra Viborg Bibliotekerne.

Rudersdal case

Samarbejder med lokale initiativer har været udgangspunkt for rekruttering af borgere, der mødes om interesser

Om rudersdal bibliotekerne

SAMMEN OM VERDENSMÅL har været på Hovedbiblioteket i Birkerød, hvor tre medarbejdere har samarbejdet om initiativet. De har samtidig været engageret i bibliotekets arbejde med at blive verdensmålscertificeret.

Værdi for biblioteket

Biblioteket har gennem SAMMEN OM VERDENSMÅL fået borgerdrevne initiativer og grupper på biblioteket. De har fået nye samarbejder med lokale aktører, som oplever, at biblioteket tilfører en ressource i deres virke. Biblioteket har sat initiativer i gang inden for klima, biodiversitet, cirkulær økonomi og bæredygtighed.

Sammen om verdensmål på rudersdal bibliotekerne

I starten havde biblioteket udfordringer med at rekruttere borgere. De første forsøg med workshops gav ikke stor tilslutning. De kom først for alvor i gang, da de gik sammen med de to foreninger Plastikrit Rudersdal og Dansk Syrisk Forening om at afholde sy-workshops på biblioteket. Biblioteksmedarbejderne oplevede, hvordan mødet over symaskinen skaber gode betingelser for snak og møder på tværs. I den indledende fase afholdt biblioteket flere arrangementer og workshops med fokus på bæredygtighed, herunder også et arrangement i samarbejde med kommunens klimamedarbejder, hvor borgerne kunne møde kommunen til en snak om klima.

Aktiviteterne i projektet blev et led i, at biblioteket begyndte at opbygge relationer og kendskab til forskellige borgere med interesse for temaet bæredygtighed og verdensmål. Arrangementerne på biblioteket tiltrak forskellige borgere, og det blev begyndelsen til en kortlægning af personer, som medarbejderne nu bruger i det videre arbejde med at udvikle aktiviteter om verdensmål.

Konkret resulterede det fx i, at en lille gruppe af kvinder med interesse for tøj, design og tøjproduktion har dannet Tøjaktivisterne, som arbejder for at undgå tøjspild. De mødes nu hver uge og har fundet et stærkt fællesskab, hvor de både udveksler idéer og viden og hygger sig. De kommer med forskellige forudsætninger, men de oplever synergi, og at samspillet er givende og gør, at de sammen kan få ting til at ske. De har afholdt workshops på biblioteket, hvor de inviterer borgere til at lære om re-design og genbrug af tøj og tekstiler.

Processen og medarbejdernes rolle

Medarbejderne har både brugt tid på at række ud og være nysgerrige på initiativer og foreninger i kommunen, som kunne være relevante samarbejdspartnere. De har i opstarten haft fokus på at få så meget som muligt til at ske på biblioteket, som kunne tiltrække borgere med interesse for bæredygtighed. De har brugt arrangementerne til at lære borgere at kende, som har interesse for klima og bæredygtighed, og undervejs har de fået sammensat personer med samme interesser i SAMMEN OM VERDENSMÅL-grupper.

Det har resulteret i flere levedygtige og borgerdrevne initiativer, som arbejder med fokus på forskellige temaer. Biblioteket har støttet, hjulpet med viden og med det praktiske i forhold til afviklingen af arrangementer og workshops.

” Den personlige relation til borgerne og de personlige møder rykker langt, langt længere end at putte arrangementer i en kalender. Der skal meget mere manuel håndplukning til. Man kan godt arbejde med arrangementer og så for eksempel se, hvem der er gengangere, og så er det de snakke, man har i forlængelse af arrangementerne, der batter noget.

— Biblioteksmedarbejder

2. Verdensmål, kommunikation og rekruttering

Verdensmålene bliver ofte set som komplekse og svære at få hånd om. Men de kan fungere som et kort over den brede vifte af temaer, som et bæredygtigt samfund må tage højde for. Når vi bruger verdensmålene som ramme for aktiviteter, giver det mulighed for at starte samtalen om bæredygtighed lokalt og samtidig knytte an til et større globalt perspektiv. Biblioteket kan være med til at oversætte verdensmålene, så det bliver tydeligere for borgerne, hvordan målene kan omsættes til lokale initiativer. Det kan i første omgang handle om at vise eksempler eller invitere til aktiviteter, som kan inspirere og danne afsæt for, at borgerne selv sætter egne initiativer i gang.

Oversættelsen af verdensmålene til konkrete aktiviteter handler i høj grad om kommunikation. Det samme gør selve rekrutteringen af deltagere. Det har stor betydning, hvordan og hvad der kommunikeres til den målgruppe, du gerne vil have fat i. Det gør sig i særlig grad gældende med 60+ målgruppen, som typisk ikke har lyst til at se sig skilt ud fra den øvrige befolkning.

Selve rekrutteringen af deltagere kan ske på mange forskellige måder, og det kan være en god idé at prøve forskellige metoder af for at se, hvad der virker bedst hos jer. En metode er at bruge lokale ildsjæle som indgang til at skabe grupper og udvikle idéer. Du kan også starte med at igangsætte arrangementer som workshops eller oplæg inden for et bestemt emne og bruge det som afsæt for at etablere en gruppe med interesse for emnet.

Dette tema giver gode råd til kommunikationen om verdensmål og til målgruppen, og som inspiration præsenterer vi fire typologier, som repræsenterer forskellige ildsjæletyper. De motiveres af forskelligt indhold, tilgange og typer af arrangementer, og det kan være godt at holde sig for øje i kommunikationen. Endelig uddyber vi de forskellige veje til at rekruttere deltagere.

Tre gode råd til verdensmål, kommunikation og rekruttering

1. Gør verdensmålene lokale ved at invitere til aktiviteter, der handler om målene, uden at de nødvendigvis nævnes eksplicit
2. Invitér både personligt og bredt gennem forskellige kommunikationskanaler
3. Rekrutter deltagere ved hjælp af ildsjæle og arrangementer som fællessang, litteraturkredse og krea-caféer

Fællesspisninger og oplæg omkring plantebaseret mad

I Ballerup tog en lokal ildsjæl initiativ til bæredygtige fællesspisninger. Hun fik hjælp fra biblioteksmedarbejderen til at planlægge oplæg på biblioteket om plantebaseret mad, som blev efterfulgt af fællesspisning.

Arrangementerne indbød til fællesskab og samvær og satte samtidig emner om bæredygtighed på dagsordenen. På den måde var initiativet med til at skabe synlighed om bibliotekets arbejde med verdensmål og bæredygtighed og kunne også fungere som afsæt til at invitere flere mennesker til at deltage i bibliotekets aktiviteter under SAMMEN OM VERDENSMÅL-projektet.

Hvordan kommunikerer vi verdensmål?

Verdensmålene udgør den fælles ramme for borgere og biblioteker i dette projekt, men verdensmålene har også været genstand for debat og til tider frustration. Ord som verdensmål og bæredygtighed kan for nogle forekomme abstrakte, så det er vigtigt at komme med konkrete eksempler på, hvilke aktiviteter der kunne være tale om. Det kan i første omgang handle om at invitere til aktiviteter, som kan inspirere borgere til at sætte egne initiativer i gang. Hvad kunne de tænke sig at gøre for at bidrage til en bedre, grønnere og mere retfærdig verden? Og hvad kan man gøre lokalt?

Verdensmålene som ramme giver os desuden et fælles sprog med kolleger og en viden, som du kan tale aktiviteterne ind i eller supplere med, når der er en anledning. Det giver mulighed for at knytte den lokale indsats an til den globale udfordring og dermed også for borgere at se aktiviteterne i et større perspektiv, hvilket kan bidrage med meningsfuldhed.

At verdensmålene er den overordnede ramme, betyder ikke at alle initiativerne skal hedde noget med verdensmål eller bæredygtighed.

Det kan derimod være en god idé at holde fokus på aktiviteterernes indhold, fordi det skaber tydeligere billeder af, hvad det går ud på. Det er lettere at se "sanketur i skoven" eller "sy-workshop med genbrugsmaterialer" for sig end betydningen af et verdensmål.

Det er vigtigt at signalere, at man ikke skal være verdensmester i verdensmål for at være med. Indsigt i verdensmål og bæredygtighed er ikke afgørende for deltagernes engagement. Mange deltagere har tilkendegivet, at de ikke havde den store viden om verdensmålene, da de kom med i projektet, men det har ikke afholdt dem fra at engagere sig.

” Jeg vidste ikke spor om verdensmålene, før jeg kom med i projektet. Nu har jeg opdaget, at der er nogen, der kan bruge de ting, jeg byder ind med. Både på mit eget bibliotek, og når jeg besøger andre biblioteker som rejseholdsdeltager.

— Deltager

Verdensmålene i vores hverdag

Selvom de 17 verdensmål adresserer store globale udfordringer, støder vi på dem mange steder i vores hverdag og lokalsamfund. Overordnet taler man om, at der er tre dimensioner af bæredygtighed: den miljømæssige, den sociale og den økonomiske. Verdensmålene rummer alle tre dimensioner. Den miljømæssige dimension handler om at beskytte naturen, den sociale dimension fokuserer på at sikre menneskets grundlæggende behov, og den økonomiske dimension går ud at sikre mere lige fordeling af ressourcerne og at udnytte ressourcerne bedre, for eksempel gennem genbrug.

De aktiviteter, som borgere og biblioteker sætter gang i, kan have vidt forskellig karakter, fordi verdensmålene åbner for en vifte af emner, man kan tage fat på. Verdensmål og bæredygtighed kan omsættes til dyrkning af fælleshaver, reparationsværksteder, frø- og stiklingebyte,

erindringsture, klimavenlig fællesspisning, guidet fælleslæsning, kulturmøder, byttemarkeder osv.

Den slags lokale handlinger kan virke som små ting at kaste sig over, når udfordringerne er så store. Men når samfundet står midt i en omstillingsproces, stiller det krav til os alle om at øve os i at gøre tingene anderledes. Det handler om at finde ud af, hvad man som borger har af handlemuligheder lokalt og konkret, og hvordan vi kan sætte bevægelser i gang, når vi gør noget i fællesskab.

De fællesskaber kan biblioteket – i samarbejde med borgere og lokalsamfund – være med til at skabe. Samtidig kan aktiviteterne give anledning til samtaler om, hvordan vi som borgere og samfund bedst griber omstillingen an. For selvom vi allerede er godt i gang, er det langt fra alle løsninger, der er lige til. Hvis der er noget, der kendetegner bæredygtig udvikling, er det derimod, at det er et felt fyldt med dilemmaer.

Det opdager vi, når diskussionerne udfolder sig lokalt. Er det plastikposen eller bomulds-muleposen, der er mest bæredygtig? Er det vigtigst at få opstillet vindmøller og solcelleparker eller at sikre plads til vild natur og dyreliv? Derfor må borgerne på banen og være med til at finde ud af, hvordan vi håndterer de dilemmaer, vi møder. Og det kan bibliotekerne være med til at understøtte.

” Som institution skal vi nå bredt ud og være for alle, og vi oplever heldigvis i stigende grad, at borgerne tager fat i os med idéer til forskellige kulturarrangementer og med bæredygtige idéer. Det giver rigtig god mening for os at bakke op om sådan nogle projekter, og det er en fornøjelse at opleve borgernes engagement.

— Biblioteksmedarbejder

Du kan læse mere om verdensmålene, delmålene og status på målene her: www.verdensmaal.org

Kommunikation til målgruppen

Når du kommunikerer til borgere 60+, kan det være en god idé at lave forskellige opslag og invitationer. Da de færreste mennesker kan identificere sig med at være ældre eller senior, bør du undgå de betegnelser. Det er i det hele taget en god idé at undlade at lave invitationer, hvor der fremgår krav om en særlig alder for at kunne deltage. Det kan give anledning til, at folk føler sig enten forbigået eller sat i bås. Pas også på med udelukkende at bruge billeder af seniorer. Flere deltagere har netop påpeget, at det er problematisk at bruge betegnelsen senior eller ældre, når vi inviterer borgere med i projektet.

” **Det startede jo som et seniorprojekt, men vi kan også bruge projektet til at bygge bro mellem generationer. Det har altid irriteret mig, at seniorer ofte bliver set som en stor, grå masse – vi er jo lige så forskellige som alle andre, og mange af os har masser af ressourcer, vi gerne vil bruge.**

– Deltager

Det kan virke paradoksalt, når det nu er den målgruppe, vi gerne vil have til at deltage. Men selvom det giver god mening at lave initiativer, som er målrettet borgere 60+, skal der ikke kommunikeres kun til dem. I stedet bør du signalere, at alle skal kunne være med. Denne målgruppe motiveres netop af generationsmøder og vil helst deltage, hvis de kan lave noget med eller for mennesker i alle aldre. Ved at lægge aktiviteter i formiddagstimerne vil der ske en automatisk afgrænsning af, hvem der kommer. Derudover kan du mere direkte kontakte og invitere udvalgte personer, som tilhører målgruppen, men altså uden at give dem en oplevelse af, at det udelukkende er på grund af deres alder, at de inviteres.

Kommunikér både personligt og bredt

En personlig invitation og et prik på skulderen har større effekt end et opslag på en hjemmeside eller annonce i avisen, selvom det også er vigtige formidlingsplatforme. Derfor er det en god idé at alliere sig med kolleger, som for eksempel er ansvarlige for en strikkeklub, Makerspace, læsekreds, motionshold eller fællessang, så de kan hjælpe med at invitere borgere med til verdensmålsaktiviteter.

Når du først har fået et par faste brugere eller frivillige med i gruppen, kan du bede dem om også at invitere fra deres eget netværk. Det kan også være, at de har forslag til, hvem det kunne være en god idé at tage fat i. Det kan også være kolleger fra andre forvaltningsområder, som kan hjælpe med at udbrede kendskabet til gruppens arbejde og dermed hjælpe med rekruttering. I Tønder Kommune var det for eksempel en ansat fra sundhedsområdet, som inviterede de fleste borgere med til verdensmålsworkshop på biblioteket. Det er lige så oplagt at samarbejde med en forenings- og fritidskonsulent eller klimamedarbejder, når I skal invitere borgere med i verdensmålsaktiviteter.

I projektet har vi gode erfaringer med at bruge bibliotekets egne medieplatforme og hjemmeside, og det har også vist sig, at en artikel eller annonce i den lokale avis kan skabe interesse. Nye typer af arrangementer bør optimalt set være synlige på hjemmesiden to måneder inden afvikling, ligesom det er vigtigt, at eventet kommer på bibliotekets forside. Derudover kan man hænge en fysisk plakat op og lave en invitation, som kan deles ud til målgruppen. Det er en god idé at lave flere forskellige opslag og invitationer, som taler til forskellige interesser og målgrupper. Hvis du ønsker at etablere et samarbejde med kolleger fra andre forvaltningsområder i kommunen – eller med lokale virksomheder, frivillige foreninger eller skoler – kan du ikke genbruge den borgerrettede invitation. Her skal det fremgå, hvorfor biblioteket ønsker at samarbejde – og hvad modtageren får ud af samarbejdet.

Vil du gerne være med til at gøre Tønder lidt mere bæredygtig?

Vi kan ikke gøre alt, men vi kan alle gøre noget. Spørgsmålet er, hvad vi kan gøre, og hvor vi skal starte? Måske gør du allerede en forskel, hvad end du er klar over det eller ej.

Der er så mange muligheder for, at vi kan gøre en forskel sammen. Og vi håber, at du vil være med til at gøre det i et helt nyt fællesskab af frivillige med base på biblioteket! Måske vil du gerne arrangere loppe- og byttemarked, naturvandringer, udstillinger, bæredygtige workshops, fællesspisning eller reparations-caféer. Det kan også være, du gerne vil stable en besøgsven-ordning på benene, bygge bogskure, lave fælleshaver eller vil være med til at reparere og re-designe andres tøj frem for at fodre det til skraldespanden. Der er så mange muligheder for, at vi kan gøre en forskel sammen, men vi har brug for dig og dine ideer til at komme i gang!

Derfor inviterer vi dig (uanset om du er en branddygtig bæredygtighedsildsjæl, eller om du bare er nysgerrig nybegynder) til workshop med bæredygtighedspsykolog Simon Nygaard, som vil inspirere os til at komme i gang med de bæredygtige aktiviteter. Vi skal høre om FN's Verdensmål - og hvordan vi selv kan bidrage til dem.

Så uanset hvad du interesserer dig for og gør, vil vi gerne se dig til informationsmøde og workshop på **Tønder Bibliotek den 30. august kl. 11.00 - 15.00**. Det er gratis og uforpligtende at deltage, og der vil blive serveret frokost og indlagt flere pauser.

Alle er velkomne, men vi håber især på at møde mennesker med livserfaring og lyst til at deltage i fællesskaber, der gør en forskel. Tag gerne en nabo eller ven med.

Vi glæder os til at se jer og til at være **Sammen om Verdensmål!**

De bedste hilsner
Tønder Kommunes Sundhedsafdeling og Biblioteker

Om Simon Nygaard: Simon er selvstændig konsulent og ekstern lektor på Aarhus Universitet, hvor han har lavet Danmarks første ph.d. i bæredygtighedspsykologi. Hans speciale er psykologi, motivation, engagement, trivsel, adfærdssændringer samt social og miljømæssig bæredygtighed. Han har arbejdet med bæredygtighed i +15 år, og har stor praktisk erfaring med at arbejde med både borgere, kultur og den offentlige sektor.

Tilmelding

Af hensyn til forplejning er det nødvendigt at tilmelde sig arrangementet på forhånd. Du kan tilmelde dig arrangementet på www.tbib.dk eller på dit lokale bibliotek

Har du spørgsmål?

Har du spørgsmål til arrangementet eller andet, er du velkommen til at kontakte verdensmålskoordinator ved Tønder Kommunes Biblioteker, Marianne Simone Herløv Hansen på mail: marshhanetoender.dk eller telefon: 24 45 49 11

TØNDER KOMMUNE
SUNDHEDSAFDELINGEN

SAMMEN OM
♥ERDENS MÅL

Tønder Kommunes
Biblioteker

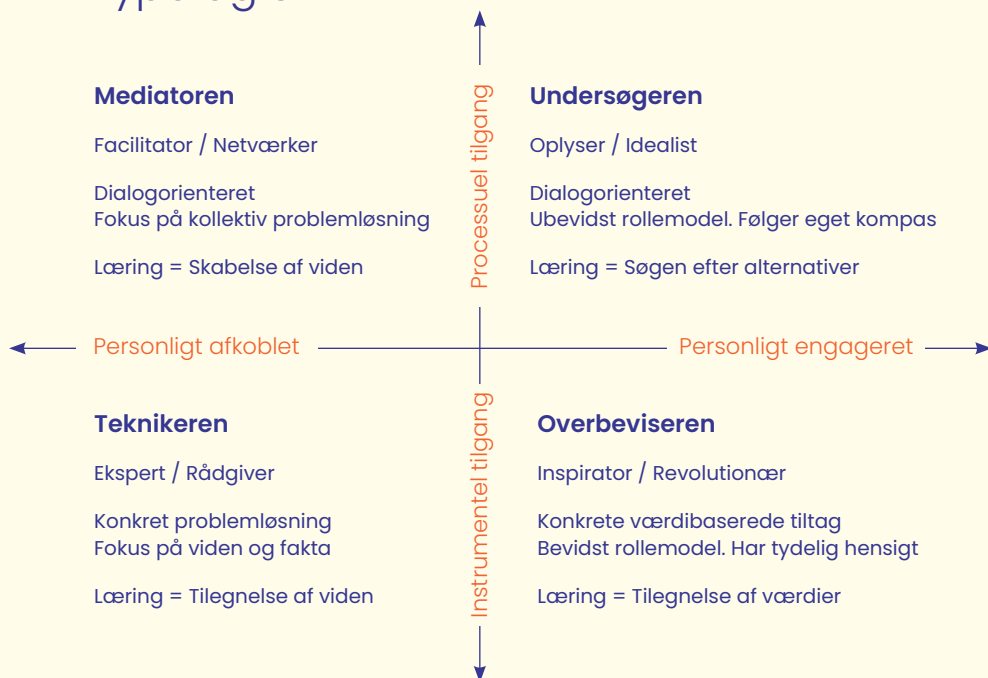
Typen af forandringsagenter

Selv blandt folk, der allerede er optagede af bæredygtighed, kan der være stor forskel på, hvilken del af bæredygtighedsdagsordenen, de er optagede af, og hvordan de mener, at man bedst fremmer den. Det er vigtigt at have i baghovedet, når man gerne vil invitere og engagere dem. Forskellige arrangementsformater og muligheder for at opnå og videregive læring har betydning for, hvem der kan se sig selv i det og har lyst til at være med.

Det kan illustreres med dette skema med fire forskellige typologier. Det er udviklet af en gruppe forskere til at vise de forskellige tilgange til bæredygtighed, som forandringsagenter eller ildsjæle kan have. Som det altid er tilfældet med typologier, er de generaliserede og forenklede versioner af virkeligheden. Man kan sagtens indeholde dele fra flere typologier eller bevæge sig rundt i skemaet afhængigt af kontekst. Men skemaet kan være en måde bedre at forstå, hvordan man taler til forandringsagenternes engagement, og hvad de har lyst til at bidrage med.

Den vandrette akse i skemaet handler om, i hvor høj grad personen er følelsesmæssigt involveret i bæredygtighedsdagsordenen. Er det noget, man føler sig personligt involveret i (længst mod højre) eller betragter man det mere nøgternt og på afstand (længst mod venstre)? Den lodrette akse viser, om man beskæftiger sig med bæredygtighed som en proces, hvor man lærer sammen og over tid (oppe) eller om man i højere grad er fokuseret på at udbrede viden om de rigtige løsninger på udfordringerne (nede).

Typologier

Typologierne viser, at forskellige muligheder for at opnå og videregive læring appellerer til forskellige personer. Selv blandt dem, der allerede er engageret i bæredygtighed, kan der være stor variation i, hvad de synes, der er spændende at beskæftige sig med. Derfor er det en god idé at invitere til forskellige typer af aktiviteter. Også i faciliteringen af grupperne er det værd at være opmærksom på, at forskelle i tilgangen til bæredygtighed og i graden af følelsesmæssig involvering kan betyde, at det kan være hensigtsmæssigt at bryde store grupper op i mindre enheder.

Skemaet er inspireret af Van Poeck, K., J. Læssøe, and T. Block: "An exploration of sustainability change agents as facilitators of nonformal learning: Mapping a moving and intertwined landscape", Ecology and Society 22(2):33. 2017. <https://doi.org/10.5751/ES-09308-220233>

Eksempler på typologier

For at gøre typologierne lettere at forstå og mere levende har vi lavet et eksempel på hver.

Eksempel på Teknikeren **Hans 72 år**

Hans er interesseret i at vide mere om verdensmålene, og hvordan man arbejder med dem nationalt og lokalt. Han synes, flere skulle gøre noget for at løse klimaudfordringerne, men synes også selv, at det er svært at finde ud af, hvor man skal starte. Han ser ikke sig selv som klimaaktivist, men kan godt lide at bruge både hænder og hoved.

Eksempel på Undersøgeren **Bo 58 år**

Bo har gennem mange år været engageret i den grønne dagsorden og også selv prøvet at omlægge sit liv til mere bæredygtighed. Bo har bygget sit eget halmhus og vil gerne dele sin viden og erfaringer med andre. Bo synes, bæredygtighed er et spændende og vigtigt emne og synes stadig, at der er meget, han kan lære.

Eksempel på Mediatoren

Karen 69 år

Karen er gennem de senere år i stigende grad blevet interesseret i den bæredygtige omstilling. Hun synes, det er et vigtigt emne og vil gerne selv gøre noget, men hun har ikke selv nogle stærke holdninger til, hvad man bør gøre. Hun kan godt lide at høre forskellige synspunkter og få inspiration fra andre.

Eksempel på Overbeviseren

Tove 75 år

Tove er meget optaget af, hvordan vi i Danmark behandler flygtninge og indvandrere. Hun er med i "Bedsteforældre for Asyl" og synes, det er vigtigt at kæmpe for sagen. Hun vil gerne have flere med i bevægelsen og flere til at engagere sig for at påvirke beslutningstagerne.

Rekruttering via ildsjæle og arrangementer

Lokale ildsjæle er mennesker, som i forvejen er engagerede i lokal-samfundet og ofte optaget af emner inden for social eller miljømæssig bæredygtighed. De er typisk meget motiverede og har tit et stort netværk. De kan dermed være vejen ind til flere engagerede borgere eller til samarbejder med andre initiativer. Når du har fået identificeret jeres lokale ildsjæle, kan de hjælpe med at kortlægge lokalområdet og udvide bibliotekets kendskab til personer med interesse for verdensmål og bæredygtighed.

Det kendskab kan du bruge, når du skal rekruttere deltagere. Det giver dig også mulighed for at matche folk med samme interesse, som kan mødes og begynde at opbygge en gruppe eller et initiativ. Rekruttering kan også ske gennem eksisterende grupper af ildsjæle, som allerede er etableret på biblioteket. Det kan være deltagere i læseklubben, strikkeklubben eller frivillige i lektiecaféen eller lignende. Det er særligt relevant på biblioteker, hvor der arbejdes meget målrettet med at få initiativer og grupper til at mødes i bibliotekets rum.

Arrangementer som rekrutteringsplatform

Arrangementer på biblioteket kan fungere som en god måde at komme i kontakt med relevante mennesker. Det kan både være enkeltpersoner og personer, der repræsenterer andre initiativer eller organisationer, som biblioteket måske kan samarbejde med. Forskellige typer af arrangementer appellerer til forskellige mennesker, og det gør sig i særlig grad gældende, når det handler om verdensmålene. Nogle er meget interesserede i at få mere viden om, hvad det handler om, mens andre synes, det lyder tungt og kompliceret – eller måske lige frem moraliserende. Derfor kan det være godt at bruge forskellige tilgange og både invitere til arrangementer med viden om verdensmål, klima og bæredygtighed og til helt konkrete aktiviteter, hvor verdensmål og

bæredygtighed ikke nødvendigvis nævnes explicit. Du kan både bruge lokale ildsjæle og kendte oplægsholdere til at trække folk til.

Eksempel på arrangementer:

- Foredrag om verdensmålene og bæredygtig udvikling – enten på et overordnet plan eller mere specifikke emner inden for området.
- Foredrag af folk, der selv har gjort noget anderledes – for eksempel om plantebaseret mad, zero waste, vilde haver, tiny houses eller lignende.
- Naturvandring med en naturvejleder eller sankeekspert.
- Virksomhedsbesøg samt inspirationsture til andre biblioteker som har repair-café eller makerspace.
- Workshops om reparation, re-design og genbrug.
- Fællesspisninger og langbordsmiddage med fokus på fællesskab og bæredygtig mad.
- Litteraturarrangementer med fokus på natur eller bæredygtighedsliteratur.

Arrangementerne kan ikke stå alene, og det er godt at tænke forløbet igennem på forhånd. Det kan være svært at komme efter en karismatisk oplægsholder og skulle samle trådene. Hvordan fastholder man begejstringen samtidig med, at man får gjort store idéer konkrete? Det kan være en fordel at gøre det til en del af programmet, at deltagerne selv kommer på banen og fortæller, hvad der optager dem, og hvad de selv kunne have lyst til at deltage i. Sørg altid for, at deltagerne opfordres til at skrive sig på maillister, så de kan få information om lignende arrangementer og tilbud om at engagere sig i arbejdet. Måske kan du derefter allerede begynde at samle en gruppe. Ellers får du lige så stille udvidet bibliotekets base af personer med interesse for forskellige emner, som du senere kan matche til grupper eller initiativer.

3. Trivsel og motivation

Aktiviteter og grupper i SAMMEN OM VERDENSMÅL skal være med til at fremme deltageres trivsel. Men hvordan får vi indsigt i det? Vi kan få en fornemmelse for, om deltagerne har øget deres trivsel ved at spørge ind til faktorer, som vi ved påvirker trivsel. Det kan for eksempel være glæden ved at mødes med andre og ved at gøre en positiv forskel. Synes deltagerne, at det er meningsfuldt at være med? Føler de, at de har gjort en forskel, fået mere viden eller lært nye mennesker at kende, som de føler samhørighed med?

Det er de faktorer, som bæredygtighedspsykolog Simon Elsborg Nygaard har givet biblioteksmedarbejderne i SAMMEN OM VERDENSMÅL blik for. Bæredygtighedspsykologi handler om at bruge viden fra psykologien i arbejdet med bæredygtighed. Fra psykologien har vi en stor viden om mennesker, og den viden kan bruges, når vi skal understøtte trivsel eller finde ud af, hvordan vi som mennesker kan motiveres til at fremme bæredygtighed.

I dette tema ser vi lidt nærmere på de teorier, bæredygtighedspsykologien baserer sig på, og hvordan bibliotekerne kan aktivere de trivselsfremmende faktorer i mødet med borgerne, så aktiviteterne kan blive til fællesskaber, der skaber trivsel. Det handler om at have en række grundlæggende psykologiske behov for øje og om, hvordan man kan reducere den kognitive dissonans, som opstår, når man bliver opmærksom på, at ens værdier og handlinger ikke stemmer overens. Derudover kommer vi omkring begrebet naturforbundethed.

Tre gode råd til trivsel og motivation

1. Understøt deltagernes grundlæggende psykologiske behov for at skabe motivation og trivsel
2. Tilbyd deltagere handlemuligheder, så de kan se, hvordan de kan bidrage til at fremme bæredygtighed
3. Inddrag naturen i aktiviteterne, så deltagerne kan opleve, at de bliver forbundet med naturen.

Aktiviteter og grupper i SAMMEN OM VERDENSMÅL skal være med til at fremme deltagernes trivsel. Men hvordan får vi indsigt i det? Vi kan få en fornemmelse for, om deltagerne har øget deres trivsel ved at spørge ind til faktorer, som vi ved påvirker trivsel. Det kan for eksempel være glæden ved at mødes med andre og ved at gøre en positiv forskel. Synes deltagerne, at det er meningsfuldt at være med? Føler de, at de har gjort en forskel, fået mere viden eller lært nye mennesker at kende, som de føler samhørighed med?

Det motiverer og giver glæde at kunne formidle til andre

I SAMMEN OM VERDENSMÅL er nogle af deltagerne blevet inviteret med i et rejsehold. Rejseholdet er ambassadører, som er med til at inspirere andre til at tage del i verdensmålsarbejdet. Deltagerne i rejseholdet har deltaget i en verdensmålsbootcamp i FN Byen i København med oplæg fra FN Byens skoletjeneste YOUNG og Verdens Bedste Nyheder. En skuespiller fra Forvandlende Fortællinger hjalp deltagerne med at udvikle og opbygge deres personlige fortællinger om de bæredygtige aktiviteter, de har engageret sig i. Efterfølgende har flere rejseholdsdeltagere været ude på opgaver, hvor de har inspireret ansatte og borgere på andre biblioteker til at tage del i verdensmålsarbejdet.

Rejseholdet spiller en vigtig rolle i at udbrede viden om projektets temaer og sikre, at flere personer bliver involveret i at udbrede viden og dermed involvere flere mennesker i lokale fællesskaber.

En af deltagerne fra rejseholdet er begyndt at holde oplæg om bæredygtighed og verdensmål forskellige steder i sit lokalområde. Det har givet ham motivation for at sætte sig grundigt ind i bæredygtige emner, og han bruger mere og mere af sin tid på verdensmålsarbejdet. At han samtidig oplever, at han kan gøre en forskel for andre i sit lokalområde, giver ham motivation til at fortsætte arbejdet og involvere sig i flere ting.

” Jeg har mødt en masse spændende mennesker. Jeg er blevet klogere på en masse ting. Jeg har fået en forståelse for sammenhæng mellem forskellige ting og begreber inden for det her område. Det gør, at jeg nu føler, at jeg er klædt på til at gå ud og fortælle om det.

— Deltager

Behovsmetoden: Skab motivation og trivsel

Skrevet af Simon Elsborg Nygaard, ph.d. i bæredygtig trivsel og selvstændig bæredygtighedspsykolog

Her får du en præsentation af behovsmetoden. Den kan bruges til at arbejde systematisk med deltagernes grundlæggende psykologiske behov for at skabe øget motivation og trivsel i arbejdet med verdensmålene. Grundlæggende psykologiske behov er behov, som alle mennesker har på tværs af alder, køn, kultur og nationalitet. Når de behov bliver opfyldt, leder det til en højere grad af motivation og trivsel. I arbejdet med SAMMEN OM VERDENSMÅL er der mulighed for at imødekomme de behov. Men der er også en risiko for at underkende eller modarbejde behovene og derved påvirke motivation og trivsel negativt. Derfor er det vigtigt at være opmærksom på, hvordan de grundlæggende psykologiske behov bliver mødt på den bedst mulige måde. Det kan hjælpe til at få flere med – og til at fastholde deres engagement.

Der er ikke videnskabelig enighed om, hvor mange psykologiske behov der er, men mange betragter disse fem som grundlæggende behov:

- 1) Oplevelse af samhørighed
- 2) Oplevelse af autonomi
- 3) Oplevelse af kompetence
- 4) Oplevelse af sikkerhed/tryghed
- 5) Oplevelse af meningsfuldhed

Behovene kan betragtes som et "landkort" over en del af den menneskelige psyke, som er vigtig for motivation og trivsel.

Det landkort kan vi bruge, når vi ønsker at skabe trivsel via arbejdet med verdensmål på bibliotekerne. Vi har altid behovene med os, og de kan derfor bruges til at forstå, hvad vi har tilfælles. Derudover kan de også bruges til at forstå, hvordan vi som mennesker adskiller os fra hinanden. Det vil sige, at man med dette i baghovedet kan forstå forskellige behovsprofiler hos forskellige borgere. Alt efter hvilken borger, du har med at gøre, vil nogle af behovene have større betydning end andre.

Tilbyd oplevelse af samhørighed

At opleve samhørighed handler om at opleve, at man er forbundet til andre. Det er altså ikke nødvendigvis nok at være samlet, eller være en del af et formelt eller ydre fællesskab.

Borgerne har forskellige motiver for at deltage i verdensmålsarbejdet, men for nogle er samhørighed den væsentligste grund. Det kan være borgere, som er en smule ensomme generelt, eller det kan være borgere, som føler sig alene eller afmægtige i forhold til bæredygtighedsudfordringen.

” Det er også bundet i et samvær om at skabe gode vilkår og lære at gøre noget. Man kunne godt læse på nettet om, hvordan man skulle gøre, men så var man alene om det. Her sad vi og arbejdede og producerede sammen – og talte sammen og nød livet sammen og havde den glæde, at vi fik lavet noget som var godt for naturen.

— Deltager

Samhørigheden kan skabes gennem samarbejde om en fælles sag. Muligheden for at samarbejde om nogle af de projektidéer, deltagerne i SAMMEN OM VERDENSMÅL skaber, er derfor et godt udgangspunkt for at opleve samhørighed. Samhørigheden kan også styrkes ved, at biblioteket sørger for, at gruppen har gode oplevelser sammen.

” Det, man kunne mærke var, at folk var glade for at vi sad sammen. Og alle havde et ønske om at gøre en forskel for biodiversiteten – eller i hvert fald at skabe gode vilkår for den.

— Deltager

De fælles oplevelser kan ligge i gennemførelsen af aktiviteter for og med andre borgere. For eksempel en workshop, hvor voksne og børn lærer at pøde æbletræer, og der udfolder sig samtaler om biodiversitet, eller når deltagerne kommer ud på skoler og taler om verdensmål med skoleelever. De stærkeste oplevelser af samhørighed sker, når grupperne mødes med andre og er sammen om at gøre en indsats. Det giver glæde og trivsel. Det styrker også kendskab i gruppen og kan være et vigtigt greb i faciliteringen af gruppens arbejde. Læs mere om det i kapitlet ”Anbefalinger og greb til facilitering”.

Tilbyd oplevelse af autonomi

Behov for at opleve autonomi henviser til, at man gerne vil kunne agere frit og bestemme selv og agere i overensstemmelse med den person, man oplever at være. Frygten for at få begrænset sin autonomi leder til spørgsmål som ”hvor meget forpligter jeg mig på?” og ”hvor nemt kan jeg slippe væk igen, hvis ikke jeg gider være med længere?”. Derfor skal du passe på med at puste til denne frygt ved at kræve for meget forpligtelse og binding.

Sørg i stedet for at kunne tilbyde noget, som for deltageren er værd at opgive noget af sin autonomi for. For eksempel vil mange mennesker være villige til at opgive noget autonomi, hvis de til gengæld bliver tilbudt samhørighed. Her er det tydeligt, at der er et samspil imellem de forskellige behov, som skal balanceres. Det er vigtigt at skabe en stærk oplevelse af "vi", men der skal samtidig være en oplevelse af autonomi, som handler om, at der skal være plads til "mig" i samhørigheden. Deltagerne oplever det værdifuldt at få ny viden og et fællesskab med andre, hvor de kan udveksle tanker og idéer og samarbejde om at realisere konkrete initiativer. Det giver dem en vigtig oplevelse af at kunne "gøre noget".

” At være med i gruppen har givet mig et større engagement – og tanke om hvad vi egentlig går og gør. Vi er blevet fanatiske med at bruge strøm derhjemme. Det er ikke noget vi har gået og tænkt over – jo måske slukket lyset en gang mellem. Men nu – det er blevet en hel sport hjemme hos os. Min kone er helt hooked på det. Fordi det er konkret og en oplevelse af at jeg kan gøre noget.

— Deltager

Allerbedst er det, hvis deltagerne ligefrem føler, at de er mere sig selv ved at være en del af fællesskabet. For eksempel er der et stærkt personligt ønske om at leve mere bæredygtigt hos dem, der har engageret sig i grupperne. Når de oplever, at arbejdet i gruppen understøtter det ønske, oplever de det som noget, der understøtter deres autonomi. Så hjælper deltagelse en til at være det mere bæredygtige menneske i trivsel, som man gerne vil være. Det skal altså opleves så vigtigt og værdifuldt at være med, at deltagerne er villige til at give afkald på autonomi. Samtidig kan deltagerne også få styrket deres autonomi ved at være med, fordi det netop er deres egne ønsker og idéer, som det hele handler om.

Tilbyd oplevelse af kompetence

At arbejde med kompetence handler om at få en oplevelse af, at man har de nødvendige kompetencer til at klare de opgaver, man står overfor. Hvis man kan få en oplevelse af at blive udfordret, at være kompetent og at lære og blive bedre, så er kompetencebehovet blevet godt imødekommet. Oplevelse af kompetence kan skabes ved, at du tager udgangspunkt i noget af det, som borgerne er gode til i forvejen.

” Jeg gør det, fordi jeg synes det er spændende og udviklende! Jeg har selv arbejdet med undervisning i mange år og har tidligere været engageret i frivilligt arbejde, og det var naturligt for mig at fortsætte, da jeg gik på pension.

— Deltager

Oplevelse af kompetence kan også skabes ved, at deltagerne i projektet har et frirum til at lære noget helt nyt, som de er interesserede i (jævnfør autonomi), men aldrig har arbejdet med før. Her er det nemmere at skabe en oplevelse af at være blevet dygtigere og have lært en masse nyt.

” Så det at være med i den gruppe har gjort, at jeg selv er blevet mere skarp på, hvad det er jeg synes om bæredygtighed. Og er blevet mere tydelig i, hvordan jeg kommunikerer det.

— Deltager

Flere deltagere har netop oplevet, at det har givet dem ny og vigtig viden om begreber og sammenhænge i bæredygtighedsdebatten. Det betyder, at de oplever, at de kan tale om emnet og stille deres viden til rådighed for andre.

En kompetencerelateret og demotiverende udfordring, som vi har mødt i projektet, er oplevelse af uoverskuelighed. Nogle borgere oplever, at det kan virke uoverskueligt, hvor man skal starte sin indsats, fordi bæredygtighed og verdensmål kan opleves som komplekst og abstrakt. At tilvejebringe viden er selvsagt et område, hvor biblioteket har stor erfaring og en helt særlig kompetence. Samtidigt er manglende viden og uoverskuelighed en af de helt grundlæggende udfordringer inden for klima og bæredygtighed. For biblioteket er det derfor et oplagt sted at sætte ind ved at give deltagerne overskuelighed og handlingsanvendelig viden om bæredygtig levevis. Det kan for eksempel foregå ved at invitere oplægsholdere til at videregive viden til gruppen.

Tilbyd oplevelse af sikkerhed og tryghed

Oplevelse af sikkerhed og tryghed handler om, at vi skal føle os fysisk og psykologisk trygge. Når det gælder sikkerhed og tryghed, er den væsentligste udfordring, at nogle borgere vil være tilbøjelige til at være utrygge, når de skal indgå i en ny gruppe i en ny sammenhæng. Det kan resultere i, at de bliver svære at få til at møde op, eller at de ikke kommer igen efter at have mødtes med gruppen første gang. Arbejdet med sikkerhed og tryghed er derfor centralt i den løbende facilitering af grupperne, hvor et greb kan være at fordele roller og opgaver i gruppen, så alle har en funktion.

Det er vigtigt, at du insisterer på en rummelig og accepterende atmosfære, hvor ingen føler sig udenfor. Man må aldrig undervurdere, hvor usikre og utrygge mennesker kan være på indersiden, selvom de ser ud til at være nogenlunde ok. Til gengæld kan et trygt socialt fællesskab være guld værd. Det relaterer sig også til samhørighed. Når gruppen er etableret, og alle medlemmer af gruppen har fundet ud af, hvad deres rolle i gruppen kan være, kan vi se, at de også blive trygge ved at være med i gruppen:

” Det føles bare helt rigtigt og balanceret at være med i et fællesskab, hvor der er plads til os allesammen, og hvor vi støtter hinanden. Vi har alle sammen en menneskelighed, som vi kan udvikle. Jeg synes virkelig, vi er på den rigtige vej og gør en forskel sammen

— Deltager

En psykologisk usikkerhed kan også knytte sig til, om man oplever at kunne det, der skal til for at være med (jævnfør oplevelse af kompetence). Derfor er det vigtigt helt fra starten at slå fast, at projektet ikke er en konkurrence i bæredygtighed. Det handler alene om at have interesse for bæredygtighed, og alle kan være med, uanset hvor meget viden man har om emnet.

Tilbyd oplevelse af meningsfuldhed

Oplevelse af meningsfuldhed kommer blandt andet af, at man får imødekommet sine andre grundlæggende psykologiske behov, og dermed er det i højere grad et paraply-behov. Men det kommer også ved, at man oplever at være en del af noget, som er større end én selv, eller af at kunne agere i overensstemmelse med sine værdier. Hvis bibliotekerne kan tilbyde borgerne at bidrage til at fremme bæredygtighed på en måde, som samtidigt tilfredsstiller de andre behov, vil det derfor skabe oplevelse af mening. Det giver mening, at vi kerer os om jorden og naturen – og så er det vel også indlysende, at vi kerer os om hinanden i landsbyen. Det har skabt de problemer vi har nu, at vi overser nogle folk, som ikke passer ind i en bestemt kasse i lokalsamfundet.

” Derfor er det rigtig godt, at en fra gruppen har startet noget i Frivillighedens Hus. Det er for folk, der er ensomme, og de kan komme en gang om ugen. Og det er noget, som er knopskudt fra den her gruppe.

— Deltager

En anden ting, som kan fremme oplevelse af meningsfuldhed, er at koble det op på det, som borgere eller foreninger allerede laver i forvejen. Når en gruppe borgere for eksempel har en praksis, hvor de læser højt for ældre medborgere, så opleves højtlesning allerede meningsfuldt. I SAMMEN OM VERDENSMÅL har det derfor også været en del af arbejdet at nære de eksisterende grupper og initiativer på bibliotekerne i stedet for at opfinde noget helt nyt. Det er for eksempel sket ved at inddrage bæredygtighedsliteratur i eksisterende læsegrupper i form af skønlitteratur, der omhandler naturen og sanseoplevelser i naturen. Det er altid nemmere at møde borgeren der, hvor motivationen og meningsfuldheden allerede er, end at forsøge at skabe den.

Flere af deltagerne giver udtryk for, at de er med i gruppen for at gøre noget for fremtidige generationer. Derfor har grupperne også været med til at udvikle aktiviteter, som involverer børn og børnefamilier. Netop fordi bæredygtighed er en fælles samfunds dagsorden, er det en god ramme for møder og samtaler på tværs af generationer, hvor unge og ældre kan lære af og sammen med hinanden. Man mødes med andre, der er optagede af samme dagsorden, men som måske også har et helt andet perspektiv på, hvordan man kan forstå og gøre noget ved problemerne. De mange reparationscaféer, sy-, strikke-, hækle- og re-design tiltag er eksempler på aktiviteter, hvor generationer kan mødes for at lære noget af hinanden.

” Når mine børnebørn spørger mig, hvad de selv kan gøre, så svarer jeg, at de skal lade være med at smide så meget ud. Det er især det med tøj, som jeg har kastet mig over. Kig på de muligheder, der er for at vedligeholde det og forskønne det (tøjet, red.). Det med, at vi bare smider væk og køber nyt og brænder det. Det går ikke, så derfor taler jeg både med vores børnebørn og de elever, jeg underviser på Skolen for Kreativ Fritid, om at de skal lære at reparere og forskønne det gamle tøj, så de ikke skal smide det ud.

— Deltager

Handlemuligheder og kognitiv dissonans

Kognitiv dissonans henviser til, at ens holdninger og værdier ikke matcher ens handlinger, hvilket opleves som ubehageligt. Det viser sig for eksempel, når man synes, at bæredygtighed er vigtigt, men samtidig godt ved, at man ikke lever bæredygtigt.

Når man bliver opmærksom på uoverensstemmelsen, får man lyst til at komme ud af dissonansen, fordi den er ubehagelig at være i. Man kan benytte forskellige strategier til at reducere dissonansen: Man kan forsøge at overbevise sig selv om, at der ikke er noget problem, man kan forsøge at ignorere dissonansen, eller man kan finde på tillægsklaringer om, at man alligevel ikke kan gøre en forskel eller ikke har tid. Det kan virke på ens egen samvittighed, men gør ingen forskel for den ydre bæredygtighed. Men noget, der virker på både ens egen trivsel og har en effekt på den ydre verden, er at ændre adfærd, så man i højere grad lever i overensstemmelse med sine værdier.

” Da jeg stoppede med at arbejde, tænkte jeg: nu får jeg mere tid, og den skal bruges fornuftigt! Jeg føler mig forpligtet til selv at gøre noget, for jeg tænker meget på, hvordan mine børnebørn har det om 50 år. Når jeg gør noget, møder jeg andre, der også gør noget. Og følelsen af at rykke nogle ting sammen, den er fantastisk! Det er nogle gange små skridt, men bare det at folk bliver opmærksomme på verdensmål og bæredygtighed, er også vigtigt.

— Deltager

Ved arrangementer om bæredygtighed kan det ske, at deltagernes dissonans aktiveres, fordi der tales om bæredygtighedsudfordringen, uden at der tilbydes handlemuligheder.

Derfor er det godt at koble arrangementer om bæredygtighed med tilbud om at kunne engagere sig i for eksempel SAMMEN OM VERDENSMÅL-grupper, da det netop tilbyder handlemuligheder og derigennem en mulighed for både at understøtte trivsel og bæredygtighed.

Naturforbundethed

Udover at tilbyde aktiviteter med handlemuligheder kan biblioteket også give borgerne mulighed for at komme tættere på naturen, så de oplever en større grad af naturforbundethed. Fra forskning ved man, at naturforbundethed hænger sammen med både en højere personlig trivsel og en højere grad af miljømæssig bæredygtig adfærd. Det betyder, at hvis målet er at fremme både trivsel og bæredygtighed, skal vi så vidt muligt inkludere naturen i arbejdet. Mange af projektdeltagerne bruger naturen som omdrejningspunkt, når de er på litterære vandreture, sanker eller smider frø og poder træer. På samme måde er der mange biblioteker og borgere, som inviterer naturen indenfor på biblioteket eller i bymiljøet.

” Det er også rigtig dejligt for et barn at være med til at plante træer, så de kan stoppe op og sige: Hov, de træer har jeg været med til at plante.

– Deltager

Naturen kan inddrages i aktiviteter ved for eksempel at pode frugttræer, forspire grøntsager eller ved at omlægge græsplænen foran biblioteket til en vild blomstereng. I kan også invitere til biodiversitetstur eller højt-læsning i naturen og læse litteratur, som omhandler den natur, man befinder sig i, eller lave indendørs områder med mere grønt. Selv små doser af natur har en målbar effekt på menneskers trivsel.

Gladsaxe case

Biblioteket er en platform, der skaber synergi mellem grupper, sætter verdensmål på dagsordenen og giver grupperne en fælles større sag

Om BIBLIOTEK+ i Gladsaxe

BIBLIOTEK+ i Gladsaxe er ikke bare et bibliotek, men også et samlingspunkt for borgere, der ønsker at deltage i lokale aktiviteter. BIBLIOTEK+ ligger i det almene boligområde Høje Gladsaxe, og medarbejderne er enten ansat af boligselskaberne, Gladsaxe Kommunes enhed for Social Balance eller Gladsaxe Bibliotekerne. Huset rummer flere grupper og initiativer drevet af borgere, herunder madklubber, lektiecafé og en håndarbejdscafé.

Værdi for biblioteket og boligområdet

BIBLIOTEK+ har gennem SAMMEN OM VERDENSMÅL fået fokus på bæredygtighed i deres eksisterende initiativer samtidig med, at der er opstået helt nye borgerinitierede tiltag. Verdensmålene er blevet et fælles fokusområde, som samler grupper, der ikke tidligere har samarbejdet. BIBLIOTEK+ er blevet et sted, hvor de hjælper og motiverer hinanden til at udvikle de forskellige initiativer i en mere bæredygtig retning. Samtidig har BIBLIOTEK+ fået engageret borgere fra andre dele af lokalområdet, som ikke tidligere har brugt biblioteket i Høje Gladsaxe, og generelt har mulighederne i det nye hus bidraget til, at besøgstallet er stigende.

” Vi har lært nogle nye at kende på tværs af interesser. Der har man fået idéer omkring bæredygtighed og genbrug – til det kreative og til det hjemlige.

— Deltager

Sammen om verdensmål på BIBLIOTEK+ i Gladsaxe

På BIBLIOTEK+ har SAMMEN OM VERDENSMÅL givet eksisterende grupper og initiativer i huset et fælles tema at samles om. Det har skabt et fælles fokus på bæredygtighed og nye initiativer på tværs.

Et af initiativerne i Gladsaxe er en ny lokal besøgstjeneste drevet af en ildsjæl. Hendes initiativ styrker den mentale trivsel og taler direkte ind i verdensmål 3 'Sundhed og trivsel'. Hun har via SAMMEN OM VERDENSMÅL-gruppen fået idéen til at blive til virkelighed – og er blevet en del af en fælles fortælling, hvor hendes lokale indsats også er del af en større global indsats i arbejdet for verdensmålene.

Andre grupper har sat fokus på verdensmål og bæredygtighed, både gennem nye tiltag og ved at tydeliggøre det, de allerede gør. For eksempel har håndarbejdscaféen fået et nyt fokus på bæredygtig brug af tekstiler, og madklubben har introduceret mulighed for kødfri dag og flere grøntsager. Fotoklubben har valgt at tage billeder af, hvordan man som borger kan bidrage til de 17 verdensmål. En deltager har brugt projektet og gruppen som afsæt til, at han nu selv tager rundt og fortæller om arbejdet med verdensmål ved at være rejseholdsdeleger.

Deltagerne i grupperne er opmærksomme på at opfordre de borgere, de møder, til at deltage i nogle af de tilbud og grupper, der er i huset. De små grupper er dermed blevet del af et større projekt, der opleves som meningsfuldt og bidrager til samhørighed, og de er blevet gode til at hjælpe hinanden med at få nye medlemmer. I gruppen udveksler de inspiration, viden og idéer om bæredygtighed, som de både bruger derhjemme og i deres arbejde i huset og lokalområdet.

Processen og medarbejdernes rolle

På BIBLIOTEK+ har forløbet omkring SAMMEN OM VERDENSMÅL været faciliteret af dels en medarbejder, som arbejder på BIBLIOTEK+ i Vores HG, som er et samarbejde mellem boligorganisationerne i Høje Gladsaxe og Gladsaxe Kommune. Og dels en lokal frivillig fra Gladsaxe Grønne Nabofællesskaber, der havde foreslået at få initiativet i gang på BIBLIOTEK+. De har indgået et makkerskab og faciliteret møderne i SAMMEN OM VERDENSMÅL-gruppen.

Gruppen blev dannet efter en indledende workshop om, hvordan det kan skabe trivsel at arbejde med verdensmål. Til workshoppen deltog primært mennesker, der allerede deltager i andre aktivitetsgrupper i huset. Efter workshoppen faciliterede frivilligkoordinatoren fra Vores HG og den frivillige fra Gladsaxe Grønne Nabofællesskaber møderne i fællesskab. Her arbejdede grupperne videre med deres individuelle idéer og havde fokus på fælles erfaringsudveksling og idéer. De satte fælles

mål, for eksempel at have en stand på Gladsaxedagen med fokus på bæredygtighed og sammen at deltage i Klimafolkemødet i Middelfart.

4. Værtskab for borgernes idéer

Tanken i SAMMEN OM VERDENSMÅL er, at det skal være borgernes idéer, som danner udgangspunkt for aktiviteterne. Det skaber idéer og initiativer, der er interesse for, og som borgerne selv har lyst til at bruge tid på at udvikle og drive. Samtidig kan det være udgangspunkt for at skabe stærke fællesskaber og initiativer til glæde for mange borgere.

Du kan være vært for borgernes idéer ved at understøtte borgere, som kommer med en idé, de gerne vil gennemføre. Det kan for eksempel være at sætte fokus på plantebaseret mad via foredrag og fællesspisning. Her kan biblioteket huse initiativet og hjælpe i processen. Arrangementet kan bruges til at rekruttere flere enten til det initiativ eller til en gruppe, du gerne vil starte med fokus på andre bæredygtighedstemaer. Værtskab handler om facilitering og støtte til, at grupper kan udvikle sig og gennemføre deres idéer. Facilitering kan være udfordrende, fordi det på den ene side handler om diskret overlevering af ansvar til gruppen, og på den anden side handler om at støtte og skabe klare rammer for samarbejdet og arbejdet i gruppen nu og fremover. Den præcise form vil være meget forskellig fra gruppe til gruppe.

På de næste sider præsenterer vi en række anbefalinger og gode råd til arbejdet med facilitering. Først præsenteres tre anbefalinger til arbejdet med etablering af gruppen. Her vil det også være relevant at kigge på behovsmetoden under temaet "Trivsel og motivation". Dernæst stilles skarpt på din rolle som facilitator, hvad skal du være opmærksom på, og hvad kan hjælpe dig i din proces som facilitator.

Tre gode råd til værtskab for borgernes idéer

1. Hjælp med at skabe gode rammer for gruppen
2. Understøt grupperne og fællesskabet gennem løbende facilitering
3. Tilpas din rolle og facilitering til gruppens behov.

Lokale ildsjæle syr muleposer af genbrugstekstiler

På Hårlev og Store Heddinge bibliotek i Stevns Kommune producerer de stofposer af genbrugstekstiler, som går under navnet Stevnsposen.

Stofposen erstatter plastikposen og er samtidig blevet en genkendelig pose, der ses mange steder i byen. Syværkstederne drives af borgere, som sidder et rart sted på biblioteket, syr stofposer, snakker og har fået opbygget et hyggeligt og stærkt fællesskab. Idéen til posen blev født på biblioteket, men snart fik de prikket til nogle lokale ildsjæle, som tog idéen videre, udviklede designet og fik gjort projektet til deres eget.

I dag er grupperne selvkørende og sørger selv for at få fat i stof og øvrige materialer, ligesom medlemmerne af gruppen selv er drivende kræfter i at fortsætte det gode arbejde. Gruppen snakkede i starten ikke så meget om verdensmål.

Det vigtige er stofposen og fællesskabet. Men snakken er begyndt, og alle i gruppen ved, at initiativet gør dem til et godt eksempel på arbejdet med bæredygtige byer og lokalsamfund.og lokalsamfund.

Anbefalinger og greb til facilitering

Bibliotekerne spiller en vigtig rolle i faciliteringen af fællesskaberne og møderne, så de bliver inkluderende og rare at deltage i. Her udfolder vi tre anbefalinger, som er vigtige at have med i arbejdet med at få grupperne etableret og godt i gang. Som facilitator kan du skabe forudsætningerne for en velfungerende gruppe ved at være med til at etablere:

- 1) Et rum, hvor alle føler sig velkomne
- 2) Plads og tid til socialt samvær og fælles oplevelser
- 3) En tilgang, hvor deltagernes idéer og styrker er i centrum.

Et rum, hvor alle føler sig velkomne

Det er vigtigt, at alle føler sig velkomne. Sørg for, at alle bliver hørt og har en plads. Et eksempel, som har fungeret godt flere steder, er at lade alle deltagerne præsentere sig med nogle sætninger i forbindelse med en navnerunde. Når først en deltager har sagt noget, er førstegangsbarrieren brudt, og det vil gøre det langt mere sandsynligt, at de tør sige noget igen senere.

Det er også godt at give plads til deltagernes indslag undervejs. For eksempel hvis en deltager har sat sig ind i ny viden, som han gerne vil dele med andre. Den slags indslag kan virke forstyrrende, hvis der ikke på forhånd er lagt op til, at det er ok, og at der er tid i programmet. Vær med til at skabe en fælles forståelse af, at der skal være plads til forskellige perspektiver og holdninger. Bæredygtighed er fyldt med dilemmaer, og det er vigtigt at holde fast i, at ingen sidder med den fulde sandhed, men vi bliver klogere sammen. Alle kan være med, uanset hvor meget viden man har om emnet, og hvorvidt man selv går op i at leve bæredygtigt.

Lad folk bidrage med det, de kan og har lyst til og i det omfang, de har mulighed for. Nogle kan lægge mange timer og andre færre, og det skal der være plads til. Det kan være godt at være opmærksom på, at ingen deltagere bliver dominerende. Balancen kan være svært at finde, da der på den ene side er behov for, at deltagerne som gruppe træder i karakter og tager selvstændigt ansvar, hvilket vil indebære, at der opstår forskellige grader af uformelt og måske også formaliseret lederskab. På den anden side er der behov for, at den måde, der bedrives lederskab på, ikke undertrykker andres oplevelse af autonomi. Se mere om autonomi i kapitlet "Behovsmetoden: Skab motivation og trivsel".

Det er også en god idé at tænke i opgaver til alle. Der kan være deltagere, som let føler sig utrygge eller føler sig uden for gruppen. For dem kan det være særligt vigtigt at opleve, at de kan bidrage – både til fællesskabet og til at få sat aktiviteter i gang. Det kan du understøtte ved at tale med deltagerne om rollefordeling i gruppen og sikre, at alle deltagere har opgaver, de kan løse. Det kan handle om at undersøge ting eller kontakte mulige samarbejdspartnere: Hvem vil kontakte skolelederen eller Røde Kors? Hvem vil skrive eller kontakte medier, hvem vil være praktisk, hvem vil stå i en bod eller pøde træer? Hvem kender nogen, som kan hjælpe?

Plads og tid til socialt samvær og fælles oplevelser

Fælles oplevelser og erfaringer kan give en god start på gruppen og styrke sammenholdet undervejs. Det kan være en udflugt, hvor deltagerne i gruppen bliver rystet sammen og får en oplevelse af fællesskab og samhørighed. I Viborg besluttede verdensmålsgruppen at lave en fælles inspirationsudflugt til et boligområde, der er bygget bæredygtigt, og hvor beboerne også forsøger at leve så bæredygtigt som muligt. Det kan også være udflugter til offentlige institutioner, foreninger eller virksomheder, der arbejder med emner inden for bæredygtighed.

I grupperne kan man tale sammen om, hvad der motiverer, frustrerer og optager én, og man kan støtte hinanden i at komme fra tale til handling. Det styrker oplevelsen af samhørighed, når man tør være åbne og sårbare i fællesskab. Flere gange har vi på bibliotekerne oplevet, at hvis nogle af borgerne allerede i præsentationsrunden har lagt ud med at vise sig sårbare og fortælle om nogle af de svære følelser, de har i forhold til klima og bæredygtighed (for eksempel frygt for børnebørns fremtid, eller en følelse af selv at have været med til at skabe klimakrisen), så har det skabt et tillidsfuldt rum, som er et godt udgangspunkt for samhørighed.

” Jeg har været en type menneske, man kan kalde indelukket eller asocial. Vi er to i gruppen, der hellere ville passe os selv oppe på vores altan. Nu er vi meget aktive. Det har det her projekt være med til.

— Deltager

En tilgang, hvor deltageres idéer og styrker er i centrum

Støt op om de idéer, deltagerne kommer med – både nye idéer og eksisterende aktiviteter, der kan udvikles. For den enkelte deltager kan det være værdifuldt at opleve, at man får mulighed for at gennemføre de projektidéer, som man selv brænder mest for. Ofte vil der være mange idéer oppe at vende, uden at man kan gå i gang med alle idéerne på samme tid. En måde at håndtere det på er, at gruppen ikke blot "glemmer" de idéer, som ikke tages op i første omgang, men laver en plan for, hvornår gruppen vender tilbage til idéerne. Det sikrer også oplevelsen af autonomi.

Du må meget gerne bringe egne holdninger og bibliotekets ønsker i spil, selvom det er borgernes idéer, der er fokus på. Når idéerne skal omsættes til handlinger, er det vigtigt, at borgerne føler ejerskab og tager ansvar. Derfor

skal de inddrages i hele processen fra idé til afvikling og gerne agere medværter, når I sammen inviterer andre borgere eller hele byen med til bæredygtige events.

Det er også vigtigt, at der sker noget i gruppen, og at planlægningen alene ikke kommer til at fylde det hele. Hurtige og synlige resultater skaber motivation i gruppen. Derfor er det godt at fokusere på små og nemme aktiviteter, som ikke kræver for meget planlægning. På den måde får deltagerne i gruppen hurtigt en oplevelse af, at de kan bidrage med noget. Samtidig giver synlige aktiviteter opmærksomhed og kan dermed fungere som rekrutteringsplatform for nye deltagere eller mulige partnerskaber.

Når vi arbejder med 60+ målgruppen, handler det om at sætte fokus på det, de i særlig grad kan bidrage med. Måske netop fordi de har levet i periode, hvor der var knappere ressourcer, og man i højere grad reparerede tøj, lavede mad fra bunden og udnyttede madvarer og rester. Tænk over, hvordan deres viden kan sættes i spil og blive værdifuld for andre. I Horsens har verdensmålsgruppen lavet et sparetræ, hvor brugerne på biblioteket kan hænge bæredygtige spareråd op på og dermed udveksle tips til, hvordan vi kan udnytte ressourcer og råvarer bedre.

Dialog med skoleelever om verdensmålene

I Horsens har en gruppe lavet en verdensmålsgruppe sammen med biblioteket, og en af deres aktiviteter har været et generationsmøde med elever fra 6. klasse på en lokal folkeskole. Skolen og biblioteket var i dialog om et samarbejde. Det resulterede i, at tre fra gruppen og en biblioteksmedarbejder tog ud til skolen og lavede speeddating med eleverne med fokus på verdensmål.

Deltagerne i verdensmålsgruppen blev værter og placeret ved nogle borde, hvor eleverne på skift kom hen for at fortælle om det verdensmål, de arbejdede med, og hvordan de arbejdede med det.

På den måde fik deltagerne dialog med eleverne om verdensmålene og oplevede, at deres egen viden og interesse for emnet blev sat i spil. Arrangementet tog halvanden time, og bagefter blev værterne inviteret på kaffe og smørrebrød. Elevernes projekt resulterede i 17 fagbøger og 17 installationer, som kommenterede hvert sit verdensmål, samt små videoer og podcasts.

Det blev alt sammen udstillet på biblioteket i tre uger og gav anledning til samtaler med biblioteksbrugerne om verdensmålene.

Forskellige værtsroller

Erfaringen fra SAMMEN OM VERDENSMÅL er, at det kræver løbende og længere tids facilitering at skabe levedygtige fællesskaber. Præcis hvilken rolle du skal have som facilitator, og hvordan du skal facilitere, vil være forskellig fra gruppe til gruppe. Hvor meget du kan facilitere, kan også afhænge af bibliotekets ressourcer, og hvor meget tid du har til at støtte samarbejdet.

Tydeliggør din rolle, og hvad biblioteket kan bidrage med

Når vi inviterer til samskabelse, er det ikke nok at samle en gruppe og regne med, at den er selvkørende. Det kræver facilitering og opfølgning at skabe et bæredygtigt fællesskab. Derfor er det afgørende, at biblioteket lægger ud med at tilbyde inkluderende aktiviteter og regelmæssige møder, så deltagerne oplever, at de er en gruppe, som samles om en fælles interesse. Det kræver facilitering og en tydelig vært, som også er klar på at agere sekretær og mødeleder.

Vær tydelig om, hvilken facilitatorrolle du indtager, hvad du og biblioteket kan hjælpe med, og hvad du håber, gruppen selv vil gøre. Forventninger og fordeling af opgaver vil være forskellig fra gruppe til gruppe og kan ændre sig undervejs. På Stevns Bibliotekerne støttede biblioteksmedarbejderne gruppen meget i starten, men trak sig så lige så stille ud af arbejdet. Så snart gruppens deltagere tog initiativ til ansvar, gav biblioteksmedarbejderne dem ansvaret. Relevante spørgsmål er: Skal gruppen i fremtiden være selvkørende uden hjælp fra biblioteksmedarbejderen? Er ansvar og rollefordeling noget, I tager op jævnligt, så alle ved, hvad der forventes i forhold deltagelse nu og på længere sigt?

Gode råd fra deltagerne i SAMMEN OM VERDENSMÅL

- Lav en forventningsafstemning og find ud af, hvad deltagerne gerne vil have ud af det. Undersøg, hvad de enkelte borgere i gruppen hver især er motiverede for og interesserer sig for.
- Vær lydhør over for deltagernes idéer og forsøg så vidt muligt at rumme alles idéer i en fælles aktivitetsplan.
- Hav fokus på, hvad deltagerne kan byde ind med i gruppen. Hvad har de af tid og ressourcer, og hvad vil de gerne bidrage med? Skal opgaverne være definerede, eller skal de selv være med til at bestemme, hvad deres rolle skal være?
- Giv plads til, at deltagere bare kan iagttage. Nogle kan have brug for tid, inden de kan træde ind i en handle-rolle.
- Bliv hurtigt konkret og kom med eksempler på, hvilke aktiviteter man kan sætte i gang nu og her, og hvad I kan gøre på længere sigt og i samarbejde med andre aktører.
- Lav aftaler om, hvem der gør hvad og indled møderne med en runde, hvor deltagerne fortæller, hvad der er sket siden sidst. Giv plads til udveksling af viden, tips og idéer – og også til at nye deltagere kan komme med forslag.
- Gruppens arbejde skal være målrettet – ikke styret. Sæt gerne nogle mål, og find veje til, hvordan I indfrier dem.
- Snak om, hvad deltagerne gerne vil. Hvis nogle har brug for en dagsorden, så lav en. Men det er deltagerne, som bestemmer, hvad der skal ske, og hvordan jeres mødeform og aftaler skal se ud.

Grupper på tværs af eksisterende grupper på biblioteket

På nogle biblioteker er der grupper, der samles om fotoklubber, læsekredse, madklubber, krea-klubber og repair-caféer. På de biblioteker vil en SAMMEN OM VERDENSMÅL-gruppe måske ikke være en selvstændig gruppe men mere et initiativ, der går på tværs af eksisterende grupper. Her vil din rolle som facilitator handle om at:

- facilitere de fælles møder
- bruge de fælles møder som fælles inspirations-dage og udviklingsrum
- overveje, om du på forhånd lægger dig fast på, hvilke verdensmål biblioteket vil arbejde med og dermed inviterer grupperne ind til at samles om
- lægge op til, at de fælles møder kan fungere som udviklingsrum for de enkelte grupper eller personers idéer.

Forskellige roller til forskellige grupper

Gruppetyperne er lavet ud fra erfaringerne i projektet og illustrerer tre typer af grupper, du måske vil møde i arbejdet med at udvikle SAMMEN OM VERDENSMÅL-initiativer. Du vil nok ikke møde grupperne i deres rene form, men du vil formentlig kunne genkende træk ved dem og bruge anbefalingerne i udviklingen af din facilitatorrolle.

En gruppe der hurtigt finder fælles fodslag

Denne gruppe er lille. Den er sat sammen, fordi du har set, at der er fælles interesse for et emne, og du har tænkt, at medlemmerne supplerer hinanden og kan fungere sammen. Det kan også være, at du mere tilfældigt har samlet en lille gruppe, som viser sig at have sammenfaldende interesser og motivation for selv at komme i gang. Det er en gruppe, der kan blive selvkørende, men stadig ser stor værdi i samarbejdet med dig og biblioteket. I faciliteringen kan fokusområder være at:

- sørge for et hyggeligt mødested – og lave kaffen
- tilbyde dig selv som sparringspartner
- deltage i de første møder og hjælpe med at begynde samtalen om ønsker, mål, forventninger, rammer og grupperegler (laver vi referat, hvem indkalder, hvor ofte mødes vi?)
- afgive kontrol og lade gruppen få handlerum til at udvikle på idéerne
- tjekke ind med gruppen jævnligt, også selvom du tænker, at den kører godt.

En gruppe med mange forskellige interesser og idéer og brug for meget facilitering

Her er tale om en større gruppe, hvor alle er inviteret ind. Her vil deltagerne ofte have forskellige forudsætninger og interesser, og deres motivation for at deltage vil variere. Nogle har viden om verdensmålene og bæredygtighed og har arbejdet med det før, andre har lige fået interesse for det. Nogle er ildsjæle, der er vant til at være engagerede i grupper, og andre er måske mere uvante med at være i grupper. I en åben rekruttering til SAMMEN OM VERDENSMÅL er der god mulighed for, at du møder den slags meget sammensatte grupper, og her er der brug for en mere direkte facilitering af gruppen. Det kan omfatte en facilitering, hvor du må:

- indgå som direkte facilitator og tovholder på gruppen (men vær tydelig om, hvorvidt det altid vil være sådan, eller om du må træde ud af den rolle på sigt og lade dem tage over)
- arbejde aktivt med gruppedannelsen og især med fokus på at skabe den rummelige atmosfære, og at der gives handlemulighed til alle
- sørge for, at der er programsat hygge og tid til fælles oplevelser
- sørge for, at I i fællesskab laver struktur for gruppen: referat, mødetider, ansvar m.v.

Middelfart case

Biblioteket lytter, inddrager og skaber noget med borgere – og får dem til at se muligheder i verdensmål

Om Middelfart Kultur & Bibliotek

Middelfart Kultur & Bibliotek er både kulturhus, biograf og bibliotek. Biblioteket har en klima- og bæredygtighedsprofil: Det er blevet verdensmålscertificeret i oktober 2022 og er en vigtig aktør i afholdelsen af Klimafolkemødet i Middelfart. På biblioteket har de et stærkt fokus på at tænke i samarbejder og har en kulturmedarbejder, der sidder i tværgående udvalg og er vant til at indgå partnerskaber med mange forskellige aktører.

Værdi for biblioteket

Biblioteket har gennem SAMMEN OM VERDENSMÅL fået en tættere kontakt til borgere og til frivillige organisationer i lokalområdet. Det har givet øvelse i arbejdsformen med at lytte og inddrage og skabe noget sammen med borgerne.

” Vi har lært en ting. Biblioteket har en person, man gå ned til og snakke med om idéerne. Det vidste vi ikke. Nu har vi fået Kamilla med. Vores første henvendelse kunne egentlig have været til Kamilla. Det er vi blevet klogere på.

— Deltager

SAMMEN OM VERDENSMÅL på Middelfart Kultur & Bibliotek

SAMMEN OM VERDENSMÅL fungerer som en udviklingsplatform for, at initiativer og idéer kan vokse sig større til glæde for flere. Konkret er der blevet etableret to initiativer. Det første handler om at skabe synergi og udvikle eksisterende initiativer om fælleslæsning og fælles fortælling. Det andet initiativ har som omdrejningspunkt at skabe et bæredygtigt udflugtsmål i Middelfart med fokus på oplevelser, kunst og vild natur.

Det har resulteret i, at de to læse- og fortællegrupper i byen er begyndt at arbejde sammen, og biblioteket og har fundet en ny fælles ramme i verdensmålene. Gennem SAMMEN OM VERDENSMÅL-projektet blev der lavet et samarbejde med biblioteket og frivilligkoordinatorer, som koordinerer Guidet Fælleslæsning og projektet Fortæl for livet, som er iværksat af Røde Kors, og hvor deltagerne taler om svære livsbegivenheder, såsom at miste en ægtefælle, for at støtte hinanden i det. De to grupper har sammen afholdt inspirationsforedrag, læst verdensmålsliteratur og er taget på erindringsvandreture i naturen. Derudover deltager de i de oplæg og workshops med forfattere og bæredygtighedseksperter, som biblioteket er medværter for. Det giver gruppen inspiration til at arbejde med verdensmål og natur og inddrage det i deres samtaler og litteraturlæsning.

Gruppen Guidet Fælleslæsning har gennem deltagelse i SAMMEN OM VERDENSMÅL fået nyt liv, ny inspiration og flere frivillige til deres indsats, hvor de gennem læsning bidrager til trivsel hos beboere på byens plejehjem. Endelig har begge grupper fået øjnene op for biblioteket som fast mødested, og der er skabt en stærkere forbindelse mellem grupperne.

Et andet konkret initiativ er udviklingen af et stiareal omkring den gamle Trækbane.

Initiativet opstod hos et ægtepar fra Middelfart, der havde rejst penge til idéen, og som havde en stærk gejst for at udvikle og forskønne området,

så forbipasserende kunne få en oplevelse ved at møde både kunst og vild natur. De henvendte sig biblioteket, og i fællesskab fik de løftet idéen ved at sætte det ind i rammen af verdensmålene. Initiativet involverede både biblioteket, en skovfoged, en arkitekt fra kommunen og en repræsentant fra lokaludvalget. Arealet med vægmalerier, nye bænke og vild natur blev indviet i forbindelse med Klimafolkemødet 2022 og skaber nu både glæde hos forbipasserende og kan bruges som udflugtsmål. Også børnehaver og en vuggestue har været involveret ved at lave klimategninger som del af projektet.

Processen og medarbejdernes rolle

En ansat fra Middelfart Kultur & Bibliotek har indgået i styregrupperne for de to initiativer og fungeret som tovholder. De to grupper er blevet en måde at organisere eksisterende kræfter på (eksisterende læseklubber, frivilligkoordinator og lokale ildsjæle). Biblioteksmedarbejderen så et behov hos forskellige initiativer og ildsjæle og tilbød dem at blive del af SAMMEN OM VERDENSMÅL, så projektet blev bygget på eksisterende gejst og idéer.

Biblioteksmedarbejderen tilbød sin viden om arrangementsafholdelse og kontakter til kommunale nøgleaktører og til kunstnere, der var relevante for trækbaneinitiativet. Biblioteket fik initiativerne ind i en større fortælling, som var motiverende for de aktive og gav mulighed for bredere formidling gennem lokale medier, Festuge og Klimafolkemødet.

5. Partnerskaber og netværk

De fleste biblioteker er vant til at samarbejde med lokale aktører. Men SAMMEN OM VERDENSMÅL har givet anledning til at udvide bibliotekets netværk og opdyrke nye partnerskaber. Det har både handlet om at tage nye emner op i fællesskab med andre og at iværksætte nye typer af aktiviteter – også uden for bibliotekets rum.

Et godt sted at starte er at kortlægge de mest oplagte samarbejds partnere, som kan hjælpe med at invitere borgere med i verdensmålsarbejdet. Hvem er der af mulige lokale og nationale samarbejdspartnere, og hvilke muligheder ligger der for at samarbejde på nye måde med kommunen?

Erfaringen fra projektet viser, at stærke og meningsfulde partnerskaber har det fællestræk, at de giver værdi for begge parter – også gerne en værdi, der rækker ud over en fælles interesse for et bæredygtighedstema.

I dette tema zoomer vi ind på de lokale partnerskaber. Vi har kategoriseret dem i to hovedkategorier, nemlig lokale samarbejdspartnere og samarbejde med kommunale aktører.

Tre gode råd til partnerskaber og netværk

1. Tydeliggør værdien af partnerskabet for begge parter. Sørg for at afstemme forventninger og fordel roller og opgaver.
2. Skab lokale aktiviteter og forbindelser til borgere langt fra biblioteket gennem partnerskaber med lokalsamfund
3. Afsøg muligheder for samarbejde med kommunale aktører, som kan give borgernes idéer større indflydelse.

Lokale grønne guides kæmper mod skraldet

På Tranbjerg Bibliotek uden for Aarhus mødes en verdensmålsgruppe hver mandag. De undersøger, hvad man kan gøre for at mindske mængden af affald og i stedet fremme affaldssortering og cirkulær økonomi.

Gruppen er blevet interesseret i en kompostmetode, som hedder Bokashi og har planer om at udbrede kendskabet til den i lokalområdet, så flere let kan kompostere deres madaffald. De har holdt en workshop om metoden, og dermed er det lykkedes dem at få sat gang i aktiviteter til glæde for dem selv og andre. Samtidig er de også i gang med større planer. De er i dialog med affald- og fjernvarmeselskabet Kredsløb om at fungere som lokale guides, der kan hjælpe med at formidle viden om, hvordan man bedst sorterer sit affald.

Gruppen holder også møder med andre lokale grønne aktører for at blive klogere og hjælpe med at sætte folk sammen, der kan få gavn af hinanden.

Det kan give biblioteket mulighed for at skabe synergier mellem eksisterende tiltag og dermed få nye lokale initiativer om verdensmålene til at blomstre.

Lokale samarbejdspartnere

Lokale samarbejdspartnere kan være foreninger, klubber og ildsjæle. Det kan være foreninger, der arbejder med den grønne dagsorden, og det kan være sociale og fællesskabsskabende initiativer som Røde Kors' lokalafdelinger, madklubber eller krea-klubber.

En vigtig erfaring fra SAMMEN OM VERDENSMÅL er, at der er mange mulige samarbejdspartnere, men man behøver ikke samarbejde, bare fordi man har fælles interesser. Det handler derimod om at finde partnere, hvor samarbejdet giver ekstra værdi for begge parter, det vil sige en værdi, der rækker ud over den fælles idé. Dermed sikrer du, at bibliotekets nye initiativer ikke opleves som konkurrerende af andre aktører, og at der stadig er mulighed for, at mange forskellige lokale aktiviteter med bæredygtighedsfokus er i spil.

” Vi har lært noget i forhold til partnerskaber. I starten var der en oplevelse af, at biblioteket og nogle af de lokale organisationer kæmpede om de samme mennesker. I dag ser jeg det på en anden måde. Vi arbejder sammen. Det engagement, de har i den ene del, det kan de bruge i den anden også.

— Biblioteksmedarbejder

For de lokale aktører kan den ekstra værdi bestå i, at et samarbejde giver et boost til deres initiativ og sætter deres arbejde og formål ind i den større kontekst, verdensmålene rummer. Samarbejdet kan give dem en platform til at få flere med og mulighed for at udvikle deres egen idé i fællesskab med andre. Nogle gange vil de kunne se en fordel i at anvende nogle af bibliotekets eksisterende formater (oplæg, debat, krea-workshop etc.), fordi de er veletablerede og lette at træde ind i. Måske mangler de lokale aktører faciliteter til at mødes? Her kan biblioteket tilbyde rum, rammer og viden.

Andre lokale samarbejdspartnere kan være skoler, virksomheder, plejehjem eller kirken. De kan efterspørge muligheder for at sætte bæredygtighed på dagsordenen i deres institution eller meningsfulde aktiviteter, som deres brugere (elever, ansatte, beboere etc.) kan engagere sig i sammen med andre.

For biblioteket kan det være en måde at få flere ind i bibliotekets rum og få dem til at opdage mulighederne i et samarbejde med biblioteket. De lokale foreninger eller ildsjæle kan også bidrage med viden om deres særlige ekspertiseområde og måske bruges som oplægsholdere til arrangementer, der kan inspirere andre borgere til at engagere sig.

Samarbejde med mindre lokalsamfund

I mindre lokalsamfund eller landsbyer er der tit en sammenslutning af borgere, der ønsker at udvikle og styrke deres by. De vil sikre sammenhængskraft og samtidig få aktiviteter og liv til området, som kan gøre det attraktivt både for nuværende og potentielle indbyggere. Det kan være landsbyråd, grundejerforeninger eller mere uformelle grupper af engagerede borgere.

Nogle landsbyer har en biblioteksfilial, men ofte har de ikke, og så mangler biblioteket muligheder for at få aktiviteter og forbindelser ud til borgerne. Her kan partnerskaber med landsbyråd eller lokale grupper af ildsjæle være vejen ind til fælles initiativer. De kan både sætte fokus på verdensmål, skabe relationer mellem biblioteker og mindre landsbyer i kommunen og styrke lokalsamfundet i deres arbejde for området.

De aktive i de mindre lokalsamfund kan have alle aldre, men erfaringerne fra SAMMEN OM VERDENSMÅL peger på, at der ofte også er mange fra de ældre generationer, som gerne vil gøre en indsats for at styrke deres lokalområde og efter endt arbejdsliv også har fået mere tid til det.

Reparationscafé i et samarbejde mellem landsbyråd og bibliotek

Gundsømagle Landsbyråd blev etableret, da byen blev lagt under Roskilde Kommune. Rådet har fokus på at udvikle og styrke lokalsamfundet og har et godt samarbejde med biblioteket, der har en filial i byen. Medlemmer af rådet ser det derfor som oplagt at samarbejde med biblioteket om verdensmålene.

Sammen med de øvrige deltagere i gruppen har de besøgt den socialøkonomiske virksomhed INSP i Roskilde for at få inspiration til at lave en reparationscafé. INSP er en forkortelse for "inspiratorium" – et samlingspunkt for mennesker, kultur og inspiration og blev i sin tid også startet på borgerinitiativ.

Gruppen har lavet en aftale med INSP om at låne symaskiner og kommer nu en gang om måneden. Derudover er andre medlemmer af gruppen i fuld gang med at etablere en sy- og re-designcafé på Gundsømagle Bibliotek, som de på sigt vil udvide med en reparationscafé i et medborgerhus, hvor man også kan få hjælp til at reparere elektronik og andre sager. Samarbejdet giver både mening for Landsbyrådet og deres ønske om at udvikle lokalsamfundet, og biblioteket, der gerne vil indgå i samspil med lokalområdet om at sætte fokus på verdensmål. For begge parter giver det værdi, at deres lokale arbejde sættes ind i en større global målsætning.

Samarbejde med kommunale aktører

Det kan være svært for borgere at finde deres vej "ind i kommunen". Hvem skal man kontakte, hvis man har gode idéer? Hvis biblioteket kan træde til og hjælpe, kan det give borgerne en oplevelse af større indflydelse og mulighed for at skabe forandring og samtidig hjælpe kommunen med at komme i dialog med engagerede borgere.

For bibliotekerne åbner verdensmålsrammen for nye kommunale samarbejdspartnere. Pludselig er klimamedarbejderen og Teknik- og Miljøforvaltningen interesserede i bibliotekets initiativer – og interessante for biblioteket at samarbejde med.

Samarbejdet kan startes på foranledning af biblioteket for eksempel i en indledende afsøgningsfase, hvor initiativer er ved at blive bygget op, eller direkte fra borgerne, der er blevet engageret i SAMMEN OM VERDENSMÅL-gruppen.

” Jeg synes, det er virkelig fedt, at de tager sådan nogle initiativer op i kommunen. Og får folk til at gøre noget, hvis de har mulighed for det. Og ja, at biblioteket støtter op om det. Jeg var overrasket over, at man rent faktisk vil det.

— Deltager

Et eksempel på et samarbejde er en klimamedarbejder, som holder oplæg for gruppen for at klæde dem på med viden om, hvad der sker på klimaområdet i kommunen. For klimamedarbejderen er det også givende at blive inviteret, fordi det giver mulighed for at følge med i, hvad der sker lokalt, som kommunen måske kan støtte op om.

I Tranbjerg har verdensmålsgruppen etableret et samarbejde med det kommunale forsyningsselskab Kredsløb (tidligere Affald-Varme) om udrulningen af ny affaldssortering. Her tilbyder gruppen sig som guider, der skal hjælpe borgerne med at sortere rigtigt. Det er en opgave, som bliver højaktuel i udrulningen af det nye affaldssystem og opleves dermed som særlig vigtig og meningsfuld. På Stevns Bibliotekerne ønsker biblioteket at udvikle haven omkring biblioteket til mere vild natur. Her giver et samspil med Teknik- og Miljøforvaltningen en mulighed for at udvikle idéen og få hjælp til at realisere den. Det skaber synlige resultater, som giver opmærksomhed og mulighed for at få flere borgere involveret i verdensmålsarbejdet. Fælles for borgere og biblioteker er et ønske om at gøre en positiv forskel i lokalsamfundet. Når de etablerer sig som grupper, der også samarbejder med andre lokale aktører, oplever de, at idéerne kan blive omsat til konkrete handlinger. Det er meningsfuldt, og det giver mod på mere.

” Det har virkelig sat fut under kedlerne, at biblioteket et gået ind i den grønne dagsorden. Det giver energi, at de lægger lokaler til rådighed, skaber kontakter og i det hele taget bakker op. Kommunen er også meget åben i forhold til initiativer, og butikkerne var meget positive og sagde ja til at hænge vores plakater om madspild op. Det er, som om det hele går op i en højere enhed lige nu, hvor alle faktisk gerne vil bidrage og lytte til hinanden.

— Deltager

De tiltag, som dette projekt har været med til at understøtte, er små og ikke ret ressourcekrævende. Alle kan være med – også de helt små filialbiblioteker. Selvom det er mikrotiltag, er de med til at signalere, at bibliotekerne gerne vil understøtte den grønne og bæredygtige dagsorden, og tiltagene har potentiale til at vokse sig større og påvirke en større dagsorden.

Biblioteket som mødested for bæredygtige idéer

Vi står over for store forandringer, når hele det danske samfund skal gøres mere bæredygtigt. Det er ikke en opgave, staten eller kommunerne kan klare alene. Der er brug for, at borgerne melder sig på banen og er med til at sætte lokale initiativer i gang, som kan inspirere til handling og til at afprøve nye måder at gøre tingene på. Det kan bibliotekerne være med til at understøtte – og det gør de heldigvis.

Et eksempel på det er projektet SAMMEN OM VERDENSMÅL. Her er 30 biblioteker fordelt over hele landet og en masse borgere involveret i aktiviteter, som skal være med til at gøre en positiv forskel lokalt. For mange er det en helt ny måde at arbejde på, da biblioteker ofte er dem, som sætter i gang og finder på og først bagefter inviterer borgere med.

I dette projekt skulle bibliotekerne invitere borgere med fra starten og etablere grupper, som efterfølgende skulle definere, hvad de gerne ville arbejde med. Det var ikke altid nemt, for hvordan får man folk med i en gruppe, som ikke på forhånd har besluttet, hvad de skal arbejde med? Og hvordan skaber man levedygtige grupper, som er sjove og meningsfulde at være med i? På trods af metodiske benspænd og krav om at have blik for bæredygtig trivsel har de ansatte formået at gøre det hele. De har arbejdet ihærdigt og målrettet med at få den bæredygtige dagsorden ind på biblioteket – og med at skabe rum for borgernes egne idéer. Når der var konsensus om idéerne i gruppen, skulle de videreudvikles og omsættes til bæredygtige handlinger i lokalsamfundet.

Det er også lykkedes i en sådan grad, at andre grønne og kommunale aktører viser stor vilje til at samarbejde. De ser, at bibliotekerne er ved at blive vigtige spillere i den folkelige forankring af FN's verdensmål. Biblioteker er videnscentraler og stærke kulturaktører og markerer sig også som medspillere i den bæredygtige omstilling.

En aktør, som andre gerne vil samarbejde med. Det blev tydeligt ved Klimafolkemødet i 2022, hvor 25 biblioteker var med til at bemande telte og blande sig i debatter og samtalesaloner. Tænketanken og bibliotekerne er efterfølgende blevet kontaktet af nye mulige samarbejdspartnere, som ser et potentiale i at indgå partnerskaber med bibliotekerne. På den måde har projektet sat en bevægelse i gang.

Så ved at samarbejde med borgere og lokale aktører om, hvordan vi i fællesskab kan bidrage til at nå FN's verdensmål, er bibliotekerne godt på vej til at blive et naturligt mødested for bæredygtige idéer og handlinger.

SAMMEN OM ♥ERDENSMÅL

Unge mennesker er nødt til at blive vegetarer og gå i genbrugstøj for at få skabt sig et håb om en fremtid. Men vi (seniorerne, red.) er den store bøf på savannen, og det er os som er nødt til at støtte op om det, de unge taler om. Ellers kan de ikke lykkes med det. Vi repræsenterer både mange stemmer og økonomi, og de kan ikke gøre det alene. Derfor skal vi leve op til at være den store bøf på savannen. Og hvis vi ikke bruger noget af vores fritid på det her, så lever vi ikke op til vores ansvar, så derfor bør man gå ind i sådan noget arbejde her.

- Deltager

